

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

A

S.O.U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941:25
JUSTITIEDEPARTEMENTET

STRAFFLAGBEREDNINGENS
PROMEMORIA MED FÖRSLAG TILL LAG OM
K A S T R E R I N G

M. M.

AVGIVEN
DEN 1 SEPTEMBER 1941

S T O C K H O L M

1 9 4 1

Statens offentliga utredningar 1941

Kronologisk förteckning

1. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. Beckman. 120 s. F6.
2. Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 82 s. 16 pl. E.
3. Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsferliga yttringar. Norstedt. 58 s. Ju.
4. Utredning angående byggnadskostnaderna. Beckman. viij, 386 s. S.
5. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. Marcus. 522 s. Fl.
6. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 2. Marcus. 143 s. Fl.
7. Förslag till rättegångsbalk av Kungl. Maj:t den 14 februari 1941 godkänt såsom grundval för processlagberedningens fortsatta verksamhet. Norstedt. iv, 530 s. Ju.
8. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. Norstedt. vij, 141 s. Ju.
9. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 2. Motiv. Norstedt. 720 s. Ju.
10. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Marcus. 435 s. Fl.
11. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. Beckman. 63 s. K.
12. Betänkande med förslag till förstatligande av den allmänna våghållningen på landet m. m. Beckman. 276 s. K.
13. Förslag till revision av den svenska evangelieboken. Norstedt. viij, 478 s. E.
14. Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. Marcus. 127 s. H.
15. Betänkande rörande bekämpande av väggohyra. Idun. (4), 120 s. S.
16. Betänkande angående vattenförorening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. Norstedt. 288 s. Ju.
17. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. Norstedt. 134 s. Fl.
18. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. Idun. 436 s. Fo.
19. Betänkande angående fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. Marcus. 73 s. Jo.
20. Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. Hæggeström. 128 s. Ju.
21. Statistisk utredning rörande fri rättegång. Norstedt. 38 s. Ju.
22. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Hæggeström. 573 s. S.
23. Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. Kihlström. 83 s. Fl.
24. Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. Marcus. 62 s. Jo.
25. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. Marcus. 36 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941:25
JUSTITIEDEPARTEMENTET

STRAFFLAGBEREDNINGENS

PROMEMORIA MED FÖRSLAG TILL LAG OM

KASTRERING

M. M.

AVGIVEN

DEN 1 SEPTEMBER 1941

STOCKHOLM 1941

ISAAG MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

418353

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET
1871

STRAFRIKSBOKENS
BESKRIVNING MED FÖRSLAGTILLÄGG
KASTRERING

M. M.

1871

ÖFVERSKIFVETAREN

STOCKHOLM 1871
FRÅN HANDELSBOKFÖRHANDLAREN
ALMQUEN

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1938, varigenom strafflagberedningen tillsattes och dess allmänna arbetsuppgifter bestämdes, har Herr Statsrådet den 3 maj 1941 förordnat att beredningen omedelbart skulle upptaga frågan angående lagstiftning om kastrering av vissa sedlighetsförbrytare. Tillika förordnades hovrättsassessorn Axel Lindskog att biträda bered-

ningen vid ifrågavarande utredningsarbete. Sedermera har chefen för justitiedepartementet den 9 juli 1941, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 oktober 1938, förordnat professorn Ragnar Bergendal, häradshövdingen Gustaf Axel Eriksson, borgmästaren Maths Heüman, professorn Einar Sjövall och överläkaren docent Torsten Sondén att samråda med beredningen rörande detta lagstiftningsärende.

Sedan beredningen — som enligt Herr Statsrådets förordnande den 23 december 1939 består av presidenten Karl Schlyter, ordförande, jämte sekreterare, vartill från den 1 november 1940 utsetts hovrättsassessorn Lars Gunnar Ohlsson — i samråd med de särskilt förordnade sakkunniga fullgjort ifrågavarande uppdrag, får beredningen härmed vördsamt överlämna en rörande utredningen upprättad promemoria med förslag till lag om kastrering ävensom till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Malmö den 1 september 1941.

K. SCHLYTER

RAGNAR BERGENDAL

G. A. ERIKSSON

MATHS HEÜMAN

EINAR SJÖVALL

TORSTEN SONDÉN

L. G. OHLSSON

Axel Lindskog.

LAGFÖRSLAG.

Förslag till Lag om kastrering.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Kan någon med skäl befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott som innebär allvarlig fara eller skada för annan, eller åsamkas någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet, må han kastreras, såvida han samtyckt därtill.

Den som är under tjugotre år må ej kastreras, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Denna lag äger ej tillämpning i fråga om åtgärd som är påkallad av kroppslig sjukdom.

2 §.

Saknar någon, som enligt denna lag må kastreras, på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke till sådan åtgärd, må han kastreras ändå att han ej samtyckt därtill.

3 §.

Kastrering må företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Sådant tillstånd må icke lämnas för någon, med mindre tillfälle att yttra sig, där så kan ske, beretts, om han är underårig den som har vårdnaden om honom, om han är omyndigförklarad hans förmyndare, om han är gift hans make samt om han är intagen å allmän anstalt dennas läkare och föreståndare.

4 §.

Kastrering skall utföras å lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga av där anställd läkare. Utan hinder härav må medicinalstyrelsen, där styrelsen så prövar erforderligt, medgiva viss läkare att utföra sådan åtgärd å anstalt som nyss är sagt eller å annan anstalt.

5 §.

Läkare eller annan, som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med kastrering eller med ärende angående sådan åtgärd, må ej i oträngt mål yppa något av vad därvid förekommit.

6 §.

Över medicinalstyrelsens beslut i ärende angående kastrering må besvär anföras hos Konungen före klockan tolv å trettionde dagen från den då beslutet meddelades.

7 §.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver falsk utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 5 § stadgas, dömes, där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

8 §.

Förseelse mot vad i 5 § stadgas må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla Kronan.

9 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Härigenom förordnas, att 14 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

14 §.

Handlingar vilka — — — förbehåll göras.

Angår handling — — — annan person.

Vad i denna paragraf stadgas har icke avseende å myndighets beslut som särskilt utfärdats eller i protokoll upptagits, där fråga ej är om barnavårdsnämnds eller nykterhetsnämnds beslut eller om beslut i ärende som rör tillämpning av lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, lagen om avbrytande av havandeskap, lagen om sterilisering eller lagen om kastrering.

Uppgifter och — — — om socialregister.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

¹ Senaste lydelse se 1938:321.

MOTIV.

Inledande anmärkningar.

Med kastrering förstås en åtgärd, som åsyftar att beröva en person — man eller kvinna — alla de funktioner, som äro betingade av könskörtlarna. Detta syfte uppnås säkrast genom operativt borttagande av dessa körtlar (testiklarna hos mannen, äggstockarna hos kvinnan). Fortplantningsförmågan försvinner; likaså de verkningar på organismen, som äro beroende av den från könskörtlarna härrörande insöndringen (inre sekretionen) av hormoner. Av denna insöndring beror till stor del, i många fall huvudsakligen eller helt, könsdriften. I ett mindre antal fall kvarstår denna dock till en viss grad även efter kastrering; detta är betingat av könsdriftens förankring jämväl i själslivet eller måhända av faktorer, som inträda vikarierande för insöndringen från könskörtlarna.

Kastreringseffekt kan därjämte uppnås genom röntgen- eller radiumbestrålning av könskörtlarna. Man åsyftar härvid en sådan dosering att ett försvinnande av de specifikt fungerande cellerna i dessa körtlar åstadkommes. Härvid är emellertid att märka, att man, för att undvika svåra, icke avsedda biverkningar, måste begränsa sin åtgärd till stråldoser, som ej medföra vävnadsdöd av könskörtlarna i deras helhet eller skada på deras omgivning. Men med denna begränsning följer, att det är praktiskt vanskligt att utmäta stråldosen så, att man verkligen kan vara säker på en fullständig kastreringseffekt. Den vävnad, som alstrar de mogna könscellerna, är olika motståndskraftig hos olika personer, och man äger talrika exempel på att t. ex. sädeskroppar på nytt börjat produceras efter en längre eller kortare tids sterilitet; dessutom synes den vävnad, som alstrar insöndringsämnen, vara än svårare att med säkerhet påverka i önskvärd grad. Till följd härav har kastreringsmetoden med röntgen- eller radiumbestrålning tillsvidare fått i praktisk användning stå tillbaka för den ursprungligare metoden, den operativa.

Ett operativt avlägsnande av könskörtlarna företages ej sällan på grund av kroppslig sjukdom. Könskörtlarna kunna vara angripa av t. ex. tuberkulos eller svulstbildningar. I dessa fall är det knappast berättigat att tala om kastrering. Ingreppet åsyftar i och för sig icke att beröva den person, som skall opereras, de till könskörtlarna bundna funktionerna utan avser att häva den sjukliga processen; kastreringseffekten är här en oundviklig biverkan i de fall där ej sjukdomen själv på förhand förorsakat ett utlocknande av könsorganens funktion.

Däremot kan man i verklig mening tala om kastrering av terapeutiska grunder, om könskörtlarna avlägsnas eller deras specifika vävnader förstöras för att genom den sålunda åstadkomna effekten t. ex. häva blödningar från livmodern eller minska den sjukliga inverkan av en förstoring av blåshalskörteln (prostata) hos mannen.

Från kastrering bör särskiljas sterilisering i den betydelse vari detta ord numera vanligen brukas. Sterilisering i denna inskränkta mening är ett ingrepp å könsorganen, som icke medför annan påföljd än att fortplantningsförmågan försvinner. Detta åstadkommes genom att de mogna könscellerna (sädeskropparna; äggcellerna) hindras i sin passage från könskörtlarna, vilket enklast sker genom operativt avlägsnande av ett stycke av sädesledarna (vasektomi), resp. äggledarna (salpingektomi; tubarresektion). Denna operation är i fråga om män ett ringa och ofarligt ingrepp, som icke alltid ens erfordrar sjukhusvistelse. Motsvarande operation på kvinnor är däremot, liksom kastreringsoperationerna på båda könen, en mera ingripande åtgärd, som alltid kräver någon tids vistelse på sjukhus.

Steriliseringen är en modern operationsmetod, som icke började komma till användning förrän vid tiden omkring sekelskiftet. Kastrering har däremot anor sedan forntiden. I det gamla Babylonien säges sålunda kastrering hava företagits å svaga och sjukliga män för att därmed förbättra rasen. Allmänt bekant är hurusom i de muhammedanska länderna kastrerade män använts som haremsvakter (eunucker). Huvudsakligen har emellertid kastrering i äldre tid kommit till användning som stympningsåtgärd mot krigsfångar eller fått tjäna som ett slags straff för vissa brott, vilket straff varit grundat på talionsprincipen (öga för öga, tand för tand). Småningom har dock den uppfattningen allt mer gjort sig gällande, att kastreringen vore en alltför inhuman åtgärd för att böra ifrågakomma. Särskilt starkt har den katolska kyrkan inlagt sin gensaga mot icke blott kastrering utan även sterilisering i inskränkt mening; kyrkan har därvid framhållit att det icke är tillåtet att med yttre medel hindra barnalstring, samt att all stympning, som icke avser att befördra vederbörandes hälsa, är förbjuden. Katolska kyrkan tolererade emellertid länge kastrering av ynglingar, vilka därigenom erhöilo utmärkta sopranröster och särskilt väl lämpade sig som korgossar vid gudstjänsterna.

I fråga om kastrering gäller, såsom förut antytts, att åtgärden kan vara motiverad av *medicinska* skäl. Detsamma kan givetvis vara fallet beträffande ett steriliseringsingrepp. Därjämte kan ett ingrepp av ettdera slaget vara påkallat av hänsyn till individen och sålunda företagas av *humanitär* anledning. I modern tid, sedan genom steriliseringsförfarandet öppnats möjlighet att genom ett mindre omfattande ingrepp vinna samma syfte, för vars uppnående eljest kastrering måst tillgripas, har kastrering ifrågasatts främst av *kriminalpolitiska* skäl, såsom ett samhällets skyddsmedel mot vissa sedlighetsförbrytare. Andra indikationer, som ifrågasatts såsom grund för kastrering eller sterilisering, hänföra sig till *sociala*, *eugeniska* eller *befolkningspolitiska* synpunkter.

Ett spörsmål, som beträffande kastrering i kanske högre grad än i fråga om sterilisering påkallar uppmärksamhet, är om åtgärden skall kunna tillgripas även mot vederbörandes vilja. I sådant fall talar man om *tvångskastrering* i motsats till *frivillig kastrering*. I länder, där lagstiftning om kastrering finnes, har denna fråga lösts på olika sätt. Grundas lagstiftningen på frivillighet, kräves *samtycke* av den mot vilken ingreppet skall företagas; är vederbörande på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten icke i stånd att lämna giltigt samtycke, måste någon anordning träffas, enligt vilken samtycket kan ersättas av myndighets tillstånd.

Kastreringsfrågan i utlandet.

I samtliga våra nordiska grannländer finnas bestämmelser om kastrering i samma lagar som reglera steriliseringen. Dessa bestämmelser i dansk, finsk och norsk lagstiftning refereras här nedan, varjämte vissa uppgifter lämnas om lagstiftningen i ämnet i Amerikas förenta stater, Schweiz och Tyskland.

Amerikas förenta stater. Beträffande kastrering finnes ingen gemensam lagstiftning för samtliga Amerikas förenta stater, utan det har tillkommit varje särskild stat att träffa avgörande om den lagstiftning i ämnet som staten i fråga anser erforderlig. I ett stort antal stater finnas lagar om sterilisering, men det är blott ett fåtal av dem som uttryckligen tillåter att ingreppet utföres medelst kastrering. Åtskilliga av lagarna meddela uttryckligt förbud mot kastrering, medan det i andra lagar icke föreskrives någon särskild metod för operationens utförande.

Emedan dessa steriliseringslagar i allmänhet tillåta att ingreppet företages mot vederbörandes vilja, har allmänna opinionen med skärpa vänt sig mot hela denna lagstiftning. På grund härav ha myndigheterna måst tillämpa lagarna med stor försiktighet; tvångsförfarande torde därför i praktiken blott ha förekommit i undantagsfall. I en del fall hava lagarna förklarats inkonstitutionella såsom innehållande »cruel and inhuman punishment».

Schweiz har varit det land i Europa, där kastreringsmetoden i modern mening tidigast kommit att tillämpas i större skala. Kastrering anses i Schweiz vara rättssnlig, när helst vederbörande gör framställning därom och kan visa tillräckligt starka skäl för ingreppets företagande. På grundval av denna praxis har sedan de första åren av innevarande sekel ett stort antal kastreringsoperationer utförts, varigenom stor erfarenhet vunnits om kastreringens fysiska, psykiska och sociala verkningar. Någon lag, som uttryckligen tillåter kastrering, har icke tillkommit; så länge tvångskastrering icke anses erforderlig, torde någon lagstiftning icke ifrågakomma.

I kantonen Vaud antogs år 1928 en lag rörande sterilisering, som jämväl tillåter ingrepp utan vederbörandes samtycke. Ingreppet är emellertid enligt denna lag motiverat av sociala och eugeniska hänsyn; lagen torde därför endast avse tvångssterilisering men icke tvångskastrering.

I samband med den nya schweiziska strafflagen ha några bestämmelser om sterilisering eller kastrering ej meddelats.

Danmark. Det första land i Europa vid sidan av kantonen Vaud, som införde lagstiftning om sterilisering, var Danmark. I lagen den 1 juni 1929 om »Adgang til Sterilisation» medgavs rätt till »Indgreb i Kønsorganerne», varmed avsågs

både sterilisering i inskränkt mening och kastrering, förutom under vissa förutsättningar å psykiskt abnorma därjämte å personer, »hvis Kønsdrifts abnorme Styrke eller Retning udsætter dem for att begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare for dem selv og for Samfundet». Ingreppet kunde endast företagas efter vederbörandes egen begäran (frivillig sterilisering); sådan begäran kunde blott göras av den som uppnått myndig ålder; om vederbörande omyndigförklarats, skulle framställningen biträdas av förmyndaren; om han levde gift, skulle som regel makens samtycke föreligga. Tillstånd till ingreppet meddelades av justitieministern efter Retslægeraadets och Sundhedsstyrelsens hörande; om tillstånd beviljades, skulle samtidigt bestämmas, vilken operationsmetod, som skulle komma till användning. (Å personer med särskilt stark eller missriktad könsdrift torde som regel endast kastrering ha kunnat ifrågakomma; något lagligt hinder förelåg icke för att kastrering även kunde föreskrivas för de psykiskt abnorma.)

1929 års lag var provisorisk och skulle föreläggas riksdagen till revision senast vid dess lagtima sammankomst 1933—34. På grund av de ringa erfarenheter, som vid nämnda tid vunnits av lagens verkningar, beslöts ett års uppskov med revisionen av lagen.

Den 11 maj 1935 utfärdades en ny lag om »Adgang til Sterilisation og Kastration». Som redan av lagens rubrik antydes göres nu, i motsats mot vad som var fallet i den äldre lagen, en bestämd åtskillnad mellan sterilisering och kastrering. Vad kastreringen beträffar kan denna antingen vara grundad på frivillighet eller på tvång. I propositionen till lagen har Justitsministeriet anfört, att ministeriet i överensstämmelse med retslægeraadets och Rigsadvokatens uppfattning funnit det naturligt att föreslå möjlighet även till tvångskastrering. Bestämmelsen härom vore grundad på de erfarenheter, som vunnits om kastreringens verkningar. Kastrering vore ett mera verksamt medel att skydda samhället mot återfall än tidsbegränsat fängelsestraff och skulle i många fall, då hänsynen till säkerheten skulle kräva varaktig anstaltsvistelse, tillåta vederbörande förbrytares återvändande till samhället utan risk för återfall. Också hänsynen till individen talade således för kastrering.

Frivillig kastrering (§ 2) kan efter Retslægeraadets hörande tillåtas av justitieministern, »naar den paagældendes Kønsdrift enten udsætter ham for at begaa Forbrydelser og saaledes betyder en Fare for Samfundet eller medfører betydelige sjælelige Lidelser eller social Forringelse for ham». Framställning om ingreppets företagande skall, om vederbörande är psykiskt normal, göras av honom själv; har han förklarats omyndig, skall förmyndarens förklaring inhämtas. Om vederbörande är psykiskt abnorm, skall framställningen göras av honom själv med tillstyrkan av en för ändamålet särskilt förordnad god man, vartill jämväl vederbörandes förmyndare, om sådan finnes, kan utses; den sålunda förordnade kan ensam göra framställningen, om vederbörandes själsliga tillstånd är sådant att han icke kan förstå ingreppets betydelse; är vederbörande intagen å anstalt, kan ansökan underskrivas av anstaltsstyrelsen. Om den som skall kastreras är gift, skall vare sig han är psykiskt normal eller abnorm såvitt möjligt makens förklaring inhämtas.

Tvångskastrering (§ 4) beslutes av domstol efter Retslægeraadets hörande. Tvångskastrering kan icke föreskrivas som påföljd för andra brott än våldtäkt (Borgerlig Straffelov 15 april 1930, § 216), samlag med sinnessjuk eller sinnesslö kvinna (§ 217 st. 1), samlag med kvinna, som befinner sig i sådant tillstånd, att hon är ur stånd att motsätta sig gärningen eller förstå dess betydelse (§ 217 st. 2), samlag med kvinna efter hot om våld, utpressning eller frihetsförlust (§ 218) och samlag med barn under 15 år (§ 222). Med nu nämnda brott skola under vissa förutsättningar jämföras annat könsumgänge än samlag (§ 224) samt otukt med person av samma kön (§ 225 st. 1) ävensom försök till ifrågavarande brott. Andra sedlighetsbrott kunna däremot icke medföra kastrering som påföljd.

För att ingreppet skall få företagas fordras emellertid därjämte, utom beträffande våldtäkt, att vederbörande finnes böra dömas antingen till anstaltsförvaring (§ 70 i Borgerlig Straffelov) eller till säkerhetsförvaring (§ 65 i samma lag). Anstaltsförvaring kan ådömas förminskat tillräkneliga förbrytare och säkerhetsförvaring den som på grund av en i Kapitel 24 i Borgerlig Straffelov omnämnd förbrytelse (sedlighetsbrott) eller i följd av två domar har utstått fängelsestraff eller varit insatt i arbetshus i tillsammans minst två år och som på nytt begår brott som finnes förskylla fängelsestraff, varjämte fordras att föreliggande upplysningar känneteckna honom som en yrkes- eller vanemässig förbrytare.

Härutöver skola emellertid vissa allmänna förutsättningar vara uppfyllda. Brotten skola ha begåtts under sådana omständigheter, att gärningen karakteriserar vederbörande som en på detta område farlig förbrytare och det kan antagas, att det föreligger överhängande fara för att hans könsdrift skall driva honom till nya allvarliga sedlighetsförbrytelser samt att utsikten till straff icke kommer att avhålla honom därifrån.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om att läkaren, sedan ingreppet företagits, skall till justitieministern avgiva rapport samt att den, som blivit kastrerad, skall vara skyldig att underkasta sig medicinsk efterundersökning. Sådan efterundersökning är föreskriven för att möjliggöra ett tillförlitligt bedömande av kastreringens verkningar.

Norge. I Norge utfärdades den 1 juni 1934 »Lov om adgang til sterilisering m. v.» Enligt denna lag erfordras särskilt tillstånd för företagande av sexualingrepp, varmed förstås operation eller annan behandling som syftar till att upphäva en persons fortplantningsförmåga eller könsdrift. Lagen avser sålunda både sterilisering och kastrering. Tillstånd att företaga sexualingrepp kräves dock icke, när ingreppet av medicinska eller andra skäl är rättfärdigat på grund av andra rättsregler. Tillstånd ges av medicinaldirektören utom då vederbörande är minderårig, sinnessjuk eller sinnesslö, i vilket fall tillståndet meddelas av ett sakkunnigt råd, som skall bestå av medicinaldirektören som ordförande samt fyra andra av Konungen utnämnda medlemmar. Av medlemmarna skall minst en vara kvinna, en domare och två läkare.

Sexualingrepp å den som själv begär det kan beviljas, då »begjæringen har en aktverdig grunn». Att sådan »aktverdig grunn» föreligger vid kriminalpolitiska indikationer torde vara uppenbart. Om vederbörande är under 21 år, sinnessjuk eller sinnesslö kräves också samtycke av förmyndaren eller — om han icke är ommyndig — av särskilt förordnad kurator.

Beträffande sinnessjuka och svårt sinnesslöa kan under vissa särskilt angivna förutsättningar tillstånd till sexualingrepp meddelas efter framställning av förmyndaren, kuratorn, polismästaren i distriktet eller, om vederbörande är intagen på anstalt, av anstaltsledningen. En av de förutsättningar som här kunna ifrågakomma är att det kan antagas att vederbörande på grund av en abnorm könsdrift kommer att begå sedlighetsförbrytelser.

Om tillstånd beviljas till sexualingrepp, skall föreskrift lämnas om ingreppets art (sterilisering eller kastrering) ävensom var och av vem det skall utföras.

Finland erhöll sin ännu gällande steriliseringslag den 13 juni 1935. Lagen, som använder uttrycket sterilisering som gemensam beteckning för sterilisering i inskränkt mening och kastrering, tillåter även ingrepp utan vederbörandes samtycke. Sterilisering utan samtycke må efter förordnande företagas förutom av vissa eugeniska och sociala skäl jämväl på kriminalpolitiska grunder, nämligen då någon genom lagakraftvunnen dom befunnits skyldig till brott eller försök till brott, som utvisar, att hans könsdrift är abnormt stark eller missriktad, och det med fog kan befaras, att han förty är för annan person farlig. Om dessa förutsättningar icke äro för handen, må sterilisering å person, som äger rättslig handlingsförmåga, likväl till-

låtas, där med fog kan befaras bland annat att han till följd av abnormt stark eller missriktad könsdrift kommer att begå brott.

Framställning om sterilisering på kriminalpolitiska grunder skall, därest vederbörande är intagen å straffanstalt, göras av anstaltens föreståndare och i annat fall av behörig åklagare eller polischef. Såvitt möjligt skall, om vederbörande är gift, hans make och, om han är ställd under förmyndarskap, förmyndaren beredas tillfälle att yttra sig i saken. Förordnande om sterilisering meddelas av medicinalstyrelsen, som samtidigt har att bestämma hur steriliseringen skall verkställas.

Närmare föreskrifter om förfarandet meddelas i särskilt utfärdad steriliseringsföreskrift. Enligt denna må kastrering företagas blott å person som fyllt 21 år.

Tyskland. I den tyska strafflagen (§ 226 a) har genom lag av den 26 maj 1933 införts följande bestämmelse: »Den som åsamkar annan kroppsskada med dennes samtycke, handlar rättsstridigt blott om handlingen trots samtycket är stridande mot goda seder.» Genom denna bestämmelse av allmän räckvidd blir frivillig sterilisering tillåten, så snart det förefinnes en indikation av något slag, som är tillräckligt stark för att steriliseringen icke skall anses stridande mot goda seder.

Tydligt har denna bestämmelse icke avseende å kastrering. Genom en »Gesetz zur Änderung des Gesetzes zur Verhütung erbkranken Nachwuchses» av den 26 juni 1935 har nämligen den frivilliga kastreringen särskilt reglerats. I lagen medges bl. a. rätt till kastrering å man med dennes samtycke, om ett dylikt ingrepp efter rättsligt och medicinskt bedömande är erforderligt för att befria honom från en missriktad könsdrift, som sätter honom i fara att begå vissa brott såsom onaturlig otukt, otukt med djur, våldtäkt, otukt med minderåriga, åstadkommande av förargelse genom otuktig handling (t. ex. exhibition) samt viss misshandel (se Strafgesetzbuch §§ 175—178, 183, 223—226).

Genom »Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln der Sicherung und Besserung» av den 24 november 1933 har i Tyskland, först i Europa, (i Strafgesetzbuch § 42 k) införts bestämmelser om verklig tvångskastrering. Enligt nämnda lag kan nämligen domstolen under vissa förutsättningar förordna att en man, som uppnått tjuugoett års ålder, skall förutom straff jämväl undergå kastrering. Detta gäller dels den som på grund av våldtäkt, otukt med minderåriga, åstadkommande av förargelse genom otuktig handling eller viss misshandel (se Strafgesetzbuch §§ 176—178, 183, 223—226) blivit dömd till frihetsstraff i minst sex månader, om han tidigare genom lagakraftvunnen dom dömts till frihetsstraff för ett liknande brott samt omständigheterna giva vid handen, att han är en farlig sedlighetsförbrytare, dels den som på grund av åtminstone två sådana brott dömts till frihetsstraff i minst ett år, om omständigheterna utvisa, att han är en farlig sedlighetsförbrytare, och detta även om han icke tidigare blivit dömd för en sådan gärning, dels ock den som blivit dömd för mord eller dråp, som begåtts för att uppväcka eller tillfredsställa könsdriften.

Det är att märka att medan onaturlig otukt (huvudsakligen olika former av homosexualitet) samt otukt med djur kunna föranleda kastrering efter vederbörandes begäran, kunna nämnda brott däremot icke utgöra grund för tvångskastrering. Att de i förhållande till andra sedlighetsbrott härutinnan kommit att intaga en särställning beror på att kastreringsingrepp i de fall varom här är fråga ansetts vara mindre effektiva än eljest. Av humanitära skäl har man likväl velat tillåta frivillig kastrering. Blodskamsbrotten ha icke upptagits i någon av lagarna såsom grund för kastrering. Man har nämligen ansett att de sällan äro beroende på en abnormt stark eller missriktad könsdrift.

Rörande verkställigheten av lagen den 24 november 1933 har genom en ändring i Strafprozessordnung (§ 456 c) föreskrivits att kastrering skall verkställas på sjukhus av en för riket godkänd läkare. Omedelbart våld får tillgripas, om operationen icke kan genomföras på annat sätt. I förarbetena har framhållits att tvångsåtgärderna avsetts att icke inskränka sig blott till själva operationen; de kunna även

komma till användning för att förmå vederbörande att underkasta sig den sjukhusvistelse som erfordras för att han skall tillfriskna efter operationen.

Om tillämpningen av lagen den 26 juni 1935 ha närmare föreskrifter meddelats genom en den 18 juli samma år utfärdad förordning. Även i denna stadgas att ingreppet endast må verkställas på sjukhus av godkänd läkare. Vidare föreskrives bl. a. att kastrering icke må företagas förrän vederbörande erhållit insikt om ingreppets innebörd; om han själv icke är i stånd att fatta innebörden måste nödig insikt bringas hans vårdare eller laglige företrädare.

Kastreringsfrågan i Sverige.

Liksom annorstädes har även i Sverige kastreringsfrågan varit nära förknippad med spörsmålet om sterilisering i inskränkt bemärkelse. De båda frågorna ha därvid från början fattats som ett sammanhängande problem; sedermera har emellertid deras olika karaktär beaktats och endast beträffande sterilisering har lagstiftning kommit till stånd. I det följande skall med särskilt hänsynstagande till kastreringen lämnas en redogörelse för de båda frågornas hittillsvarande behandling.

Kastreringsfrågan kom i Sverige första gången under statsmakternas bedömande genom en vid 1922 års riksdag väckt motion (I: 38). I denna hemställdes att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning under vilka förhållanden sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka, eventuellt sedlighetsförbrytare, kunde äga rum samt för riksdagen framlägga det lagförslag vartill denna utredning kunde giva anledning.

Andra lagutskottet, som utlät sig över motionen (nr 24), anslöt sig i huvudsak till de däri framförda synpunkterna men framhöll, i vad anginge de olika metoderna för sterilisering, att kastrering icke för någotdera könets del borde komma i fråga med hänsyn till de ej sällan svåra fysiska och psykiska rubbningar, som denna operation förorsakade. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka måtte kunna företagas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan riksdagen bifallit utskottets hemställan, avläts i ärendet skrivelse till Kungl. Maj:t.

Den 30 december 1927 tillkallades av chefen för socialdepartementet särskilda sakkunniga att inom sagda departement verkställa utredning och utarbeta förslag till lag i frågan.

De sakkunniga avlämnade den 30 april 1929 betänkande med förslag till steriliseringslag (Statens offentl. utredn. 1929: 14). De sakkunniga utgingo ifrån att enligt gällande svensk rätt sterilisering, även med vederbörandes samtycke, endast finge företagas, om medicinska indikationer föreläge. De sakkunniga ansågo övervägande skäl tala för att lagstiftningen på ifrågavarande område grundades på frivillighet och ej på tvång; förslaget innehöll bestämmelse om att ej någon finge steriliseras, som ej med insikt om åtgärdens innebörd samtyckt därtill, eller någon steriliseras mot sitt nekande eller motstånd. Ehuru de sakkunniga funno frågan om kastrering av sedlighetsförbrytare mycket betydelsefull, ansågo de sig likväl icke böra föreslå någon lagbestämmelse i ämnet. De funno nämligen, att den rent medicinska indikationen för kastrering i dessa fall ökades tämligen jämsides med samhällsrisk, varför det kunde vara befogat att, utan särskild lagstiftning, lägga rätten till kastrering och avgörandet i det enskilda fallet i den undersökande och den opererande läkarens hand.

I några av de yttranden som avgåvos över de sakkunnigas förslag framfördes önskemålet om kastrering av sexuellt abnorma, särskilt sedlighetsförbrytare.

Sedan yttrandena över lagförslaget inkommit till socialdepartementet, överlämnade socialdepartementet den 19 november 1931 ärendet till justitiedepartementet.

Genom en i första kammaren väckt motion bragte professor Alfred Petrén år 1933 frågan ånyo under riksdagens prövning (I: 188). I motionen ifrågasattes även möjlighet till kastrering av sedlighetsförbrytare. I detta avseende anförde motionären bl. a. följande:

»Som bekant har vårt land sedan några år en särskild lagstiftning om psykiskt abnorma förbrytare, vilka i kraft av denna kunna under vissa förutsättningar i samband med domens avkunnande insättas å en s. k. förvaringsanstalt på obestämd tid, med strafftiden dock som minimum. Å den för psykiskt abnorma förbrytare av mankön avsedda förvaringsanstalten ha under de år, denna nu varit i verksamhet, åtskilliga med sexuell perversitet behäftade personer blivit intagna på grund av begångna sedlighetsbrott. Bland dessa finnas även personer, som — fränsett deras av den perversa sexualdriften förorsakade handlingar — icke visat någon som helst moralisk defekt. Dylika personer borde efter minimitidens utgång ha valrätt mellan fortsatt förvaring eller frihet efter undergången kastration. Huruvida interneringsnämnden, vilkens uppgift bl. a. är att besluta om utskrivning från förvaringsanstalt, kan låta sådan valrätt komma de å denna anstalt intagna sedlighetsförbrytarna till godo, beror emellertid på om vederbörande läkare är av den uppfattningen, att kastration av en dylik person i syfte att beröva honom könsdriften kan anses hava utförts på medicinsk indikation. Utan att detta tydligt blir utsagt i lagen tvivlar jag på att läkarna allmänt våga att å en sedlighetsförbrytare eller sexuellt pervers person på dennes begäran företaga kastration. Uppenbart är, att den danska lagen utgått ifrån att kastration under nämnda förhållande icke kan anses vara grundad på medicinsk indikation.»

Andra lagutskottet, som fick motionen under behandling, hemställde (utlåtande nr 12), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville under hänsynstagande till av utskottet framförda synpunkter i ämnet låta verkställa förnyad utredning, under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka skulle kunna företagas, samt för riksdagen skyndsamt framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Genom beslut den 8 mars 1933 biföll riksdagen utskottets hemställan.

Samma dag anmodade chefen för justitiedepartementet — som den 16 december 1932 tillkallat professor R. Bergendal att i egenskap av sakkunnig inom departementet biträda med verkställande av utredning angående partiella reformer på strafflagstiftningens område — den sakkunnige att verkställa ytterligare erforderlig utredning i steriliseringsfrågan samt inkomma med förslag till lagstiftning i ämnet.

Den 22 juli 1933 avlämnade den sakkunnige betänkande med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer (Statens offentl. utredn. 1933: 22).

I detta betänkande framhölls, att en tvångssterilisering visserligen bättre skulle vara ägnad att realisera de syften, som man med en steriliseringslag ville uppnå men att likväl de skäl, som åberopats mot genomförandet av tvångssterilisering — särskilt den allmänna opinionens inställning mot en sådan lagstiftning — borde tillmätas avgörande betydelse. Det framlagda förslaget utginge därför från den grundtanken att i *princip* endast frivillig sterilisering finge ifrågakomma. Om frivillighetsprincipen således borde upprätthållas, syntes den emellertid icke böra utsträckas så långt att den skulle utesluta sterilisering i sådana fall då vederbörande icke kunde avgiva ett i rättslig mening giltigt samtycke till åtgärden. Lagen borde sålunda öppna möjlighet till sterilisering även av de inkapabla. Medan 1929 års betänkande gjorde gällande, att frivillig sterilisering, så länge steriliseringen icke blivit föremål för laglig reglering, endast finge företagas, försåvitt medicinsk indikation föreläge, utgick 1933 års betänkande från den grundsatsen att frivillig sterilisering redan enligt gällande rätt vore tillåten, när helst tillräckligt bärande skäl av medicinsk, social, humanitär,

eugenisk eller kriminalpolitisk art förefunnes. På grund därav ansåg den sakkunnige det icke erforderligt att lagligen reglera frågan om sterilisering av rättskapabla; förslaget hade sålunda fått avseende endast å vissa sinnessjuka, sinnesslöa och av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer. — Beträffande kastrering av sedlighetsförbrytare anfördes i betänkandet följande:

»Uppenbarligen förekommer det synnerligen ofta, att, när en kriminalpolitisk indikation för kastrering föreligger, jämväl medicinska skäl tala för åtgärdens företagande. Är så förhållandet, äro på grunder, som ovan angivits, lagbestämmelser ej nödvändiga för att reglera läkarens rätt att kastrera en inkapabel. I sådana fall åter, då endast kriminalpolitiska men ej medicinska skäl motivera kastrering, synes densamma enligt gällande rätt knappast kunna anses tillätlig i fråga om personer, som ej kunna lämna ett giltigt samtycke till handlingens företagande. Även om det kriminalpolitiska intresse, som talar för kastrering, ur samhällets synpunkt måste anses likvärdigt med övriga intressen, som göra sterilisering utan giltigt samtycke till en tillåten handling, så föreligga å andra sidan vid kastrering vissa omständigheter, som äro verksamma i motsatt riktning, men som icke göra sig gällande vid sterilisering i inskränkt mening. I detta avseende må framhållas, dels att kastrering ofta medför skadliga biverkningar för den kastrerades hälsotillstånd, speciellt för själslivet, dels ock att kastrering icke alltid och i varje fall först efter en längre tid leder till det åsyftade resultatet, könsdriftens och den sexuella potensens fullständiga slocknande. — — — De skäl, som således föranleda till att kastrering av inkapabla på enbart kriminalpolitiska grunder icke enligt gällande rätt läser kunna anses såsom tillåten, synas ock tala för att sådan kastrering icke vid införandet av en steriliseringslagstiftning förklaras laglig. Det synes ock som om kastrering av inkapabla personer på enbart kriminalpolitiska grunder icke heller vore med hänsyn till det praktiska behovet påkallad. I detta sista avseende må erinras därom att professor Alfred Petré i sin vid 1933 års riksdag väckta motion i steriliseringsfrågan föreslagit, att i en blivande steriliseringslag borde upptagas bestämmelser om att sådana sexuellt abnorma personer, som jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare blivit efter förövändet av sedlighetsbrott i stället för att undergå det ådömda straffet intagna i särskild vårdanstalt, skulle efter strafftidens utgång tillerkännas valrätt mellan fortsatt förvaring å vårdanstalten eller utskrivning från anstalten efter undergången kastrering. Att det i många av dessa fall, såväl ur den enskildes som ur samhällets synpunkt, måste framstå som önskvärt att kastrering kommer till stånd synes uppenbart. Då brottslingen emellertid i ifrågavarande fall endast mera sällan torde lida av så stark psykisk rubbning, att han icke kan med bindande verkan samtycka till kastrering, falla en stor del av dessa fall utanför det område, som regleras av den nu föreslagna lagstiftningen. Att kastrering i dessa fall, d. v. s. då giltigt samtycke lämnas, är tillåten läser framgå av vad som ovan anförts rörande sterilisering av rättskapabla personer. Beträffande åter de fall, där samtycke icke kan lämnas, lära i många av dem jämväl medicinska skäl för kastrering föreligga. Även i dessa fall kan således kastrering komma till stånd. I de återstående fallen skulle däremot, i enlighet med de synpunkter som ovan utvecklats, kastrering vara utesluten. Dessa fall torde dock icke till antalet vara så talrika, att ett medgivande av kastrering beträffande desamma skulle vara av nämnvärd praktisk betydelse.»

Förslaget innehåller bestämmelse om att sterilisering endast må ske genom ingrepp av sådant slag att i allmänhet skada till hälsan ej är därmed förenad. I motiven har förklarats att genom denna formulering från de metoder, som finge användas, uteslutits kastrering, vilket ingrepp med hänsyn till de i förslaget uppställda indikationerna icke torde komma i fråga.

Även i några av de yttranden som avgåvos över detta betänkande framhölls önskvärdheten av att skapa möjlighet till kastrering av sedlighetsförbrytare.

Vid 1934 års riksdag framlades en proposition (nr 103) med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet, vilken byggde på de i 1933 års betänkande framlagda principerna.

Propositionen remitterades till andra lagutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 26) bl. a. yttrade: Vid flera tillfällen har frågan om införandet av lagbestämmelser rörande sterilisering på kriminalpolitiska grunder av sedlighetsförbrytare varit föremål för bedömande. Riksdagen har tidigare uttalat sig mot lagbestämmelser i sådan riktning. I några av de yttranden, som avgivits över 1933 års sakkunnigbetänkande, har emellertid den meningen uttalats, att tiden nu kunde vara inne för en utredning rörande regler om tvångssterilisering av, bland andra, sedlighetsförbrytare. Frågan om sterilisering av denna kategori anser utskottet värd att undersökas.

Utskottet hemställde, förutom att propositionen måtte av riksdagen bifallas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning huruvida och under vilka förhållanden sedlighetsförbrytare måtte kunna underkastas sådant ingrepp, som vore ägnat att motverka eller upphäva deras sjukliga anlag samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan, varefter skrivelse avläts till Kungl. Maj:t.

Den 15 juni 1935 anmodade dåvarande chefen för justitiedepartementet professor R. Bergendal, vilken såsom nämnts förut tillkallats såsom sakkunnig, att tillsammans med numera borgmästaren Maths Heuman verkställa den av riksdagen begärda utredningen angående sterilisering av sedlighetsförbrytare. Vid utredningen biträdde även numera hovrättsassessorn Axel Lindskog.

Sedan vissa förarbeten verkställts i detta ämne, avbröts utredningen i anledning av Kungl. Maj:ts den 13 december 1935 meddelade beslut rörande anstånd med vissa kommitté- och sakkunnigutredningar inom justitiedepartementet. Den 23 december 1939 återkallade statsrådet och chefen för justitiedepartementet de sakkunnigas uppdrag i förevarande del.

Det bör nämnas att 1934 års riksdag, samtidigt med att den anhöll om utredning rörande kastrering av sedlighetsförbrytare, också begärde utredning om under vilka förhållanden frivillig sterilisering av rättskapabla personer finge företagas. Kungl. Maj:t uppdrog sedermera åt befolkningskommissionen att verkställa denna utredning, varefter kommissionen den 19 oktober 1936 avgav betänkande angående sterilisering (Statens offentl. utredn. 1936: 46). Sedan kommissionens förslag bearbetats inom justitiedepartementet, upprättades där ett utkast till lag om sterilisering, vilket låg till grund för en till 1941 års riksdag avlåten proposition i ämnet. Den lag om sterilisering, som därefter antogs av riksdagen och promulgerades den 23 maj 1941 (SFS nr 282), innebär i huvudsak följande: Den som på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, må steriliseras ändå att han ej samtyckt därtill. Eljest fordras städse samtycke. Sterilisering är enligt lagen tillåten på eugeniska och sociala grunder; sterilisering av medicinska skäl faller i regel utanför lagen. I allmänhet må sterilisering företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Uttrycklig föreskrift har meddelats om att med sterilisering icke förstås kastrering.

Första lagutskottet, som handlade propositionen, yttrade i sitt utlåtande (nr 31): Kungl. Maj:t har i detta sammanhang icke upptagit den fråga om kastrering varom riksdagen beslöt skrivelse till Kungl. Maj:t i samband med antagandet av 1934 års steriliseringslag. Utskottet finner icke heller skäl att med anledning av utredningsyrkandet i motioner till riksdagen närmare ingå på kastreringsfrågan, då densamma torde bliva föremål för utredning i särskild ordning.

Genom beslut den 3 maj 1941 förordnade därefter statsrådet och chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1938, varigenom strafflagberedningen tillsattes och dess allmänna arbetsuppgifter bestämdes, att strafflagberedningen omedelbart skulle upptaga frågan angående lagstiftning om kastrering av vissa sedlighetsförbrytare.

Kastreringens verkningar.

De mest vägande invändningarna mot kastreringen ha varit dels att ingreppet ingalunda alltid medför åsyftat resultat, könsdriftens fullständiga utslöcknande, eller att i varje fall ofta avsevärd tid förflyter innan detta resultat uppnås, dels ock att ingreppet å den kastrerade ej sällan åstadkommer vissa skadliga biverkningar av fysisk och psykisk art. Vid bedömandet av dessa invändningars värde gäller det sålunda att undersöka kastreringens verkningar såväl å könsdriften som å hälsotillståndet (i fysiskt och psykiskt hänseende). Härtill komma kastreringens kriminalpolitiska och sociala verkningar, d. v. s. bedömandet av frågan i vad mån ingreppet kan förhindra begåendet av nya brott samt göra vederbörande till en samhällsnyttig medborgare. Det torde som regel icke möta några större svårigheter att i givna fall bedöma kastreringens kriminalpolitiska och sociala verkningar; vad som här närmast kommer i fråga äro vissa yttre faktorer såsom återfall i brott, möjlighet att utöva yrke, allmänt uppförande etc. Svårare ställer det sig däremot vid undersökningen av kastreringens verkningar i övriga avseenden. Här är det nämligen mera sällan som yttre omständigheter kunna tillerkännas betydelse; avgörande bliva i stället vederbörandes egna uppgifter, vilka givetvis äro starkt subjektivt färgade; uppgifternas bristande tillförlitlighet ökas ytterligare därigenom att åtskilliga av de kastrerade äro sinnesslöa, sinnessjuka eller psykopater.

Numera ha kastreringens verkningar i ett flertal länder blivit föremål för vetenskapliga undersökningar. Särskilt vägledande för nu förevarande lagstiftningsuppgift torde de undersökningar vara som utförts av danska Retslægeraadets formand professor Knud Sand. Hans material omfattar icke mindre än 190 personer, vilka kastrerats sedan år 1929, då den första danska lagen som medgav kastrering antogs. Av dessa 190 personer ha 3 avlidit, varför undersökningarna kunnat fullföljas endast å återstående 187. Resultatet av undersökningarna har Sand framlagt i en uppsats i *Nordisk Tidskrift for Strafferet* 1939 (s. 283—383), benämnd »Den legale kastration, 10 aars erfaringer med legal kastration i Danmark». (De första fem årens erfarenheter hade tidigare framlagts i en uppsats i samma tidskrift, årgång 1935.) I det följande skall lämnas en kortfattad redogörelse för de resultat vartill Sand sålunda kommit. Det bör nämnas att Sands resultat i stort sett överensstämmer med tidigare vunna erfarenheter i andra länder.¹ Professor Sand har välvilligt på beredningens förfrågan meddelat, att hela antalet legalt kastrerade personer i Danmark från 1929 till och med augusti 1941 utgör omkring 300 och att de i hans uppsats återgivna resultaten i det stora hela på alla punkter bekräftats av de senare gjorda erfarenheterna.

¹ Jfr *Wolf, Ch.*, *Die Kastration bei sexueller Perversionen und Sittlichkeitsverbrechen des Mannes*, Basel 1934. Se även *Kinberg, Olof*, *Om kausal behandling av sexualbrott*. *Svensk Juristtidning* 1941 s. 384 ff.

Här följer nu en redogörelse för professor Sands resultat:

Kastreringens verkan å könsdriften. Könsdriften omfattar två komponenter, dels libido och dels potens (s. 357). Med libido förstås den samlade sexuella »uppladdning», den universella könsenergi och könsspänning, som med en viss, efter omständigheterna varierande styrka och en viss riktning präglar en individ i hans sexuella förhållande till andra och som med en viss kraft driver hans könsaktivitet gentemot dessa. Denna libido, som mobiliseras av inre och yttre faktorer, har såväl psykiska som kroppsliga funktioner, dels de rent genitåla sensationerna och dels en universell sensibilitet som under en egendomlig lustförmåelse gör sig gällande i hela kroppen och talrika av dess funktioner. Den sexuella libidon är grundvalen för och utlösaren av den sexuella förmågan, potensen, och därmed av könsakten.

Av de 187 kastrerade, på vilka iakttagelser kunnat göras, blevo icke mindre än 168 förr eller senare helt asexualiserade genom kastreringen (s. 358). Blott hos 19 eller omkring 10 % bevarades under en eller annan form spår av sexualitet (s. 360). I intet av dessa fall rör det sig om en fullt bevarad libido och potens; högst i ett par fall kan man tala om medelstarka yttringar, och härifrån finns det en hel skala ned till en blott rudimentär rest av könsdriften.

Av de *psykiska* yttringarna är den sexuella fantasien märkvärdigt sällan bevarad. Trots att den tidigare hos många har varit mycket stark samt menlig för deras arbete och koncentrationsförmåga, har det bara varit ett par som sagt sig ännu kunna hängiva sig åt sexuellt »dagdrömmeri». Några ha bibehållit ett visst intresse för pornografiska alster. Hos några heterosexuella kastrater yttrar sig den rudimentära libidon i att de finna ett visst behag i att »gå med» kvinnor; de kunna »bättre tala med kvinnor än med män» (s. 361). Något liknande ser man hos homosexuella kastrater, som dock icke så sällan gifta sig med som regel lugna och frigida kvinnor. Hos andra av naturen homosexuella finns det tydligen en viss rest av den psykiska komponenten i könsdriften, i det att de ha svårt att frigöra sig från sina gamla, alltid något suspekta intressen för pojkar och unga män, efter allt att döma utan att det kommer till lagstridiga handlingar av sexuell art.

Bland fallen med rester av sexualitet finner man i varierande grad uttryck för en viss bibehållen *erektionsförmåga*. Vid närmare efterforskningar befinnes det emellertid alltid röra sig om mycket obetydliga utslag av denna förmåga. Verkligt spontana erektioner synas sålunda icke hava förekommit. Några ha dock sagt sig få erektion i fästmöns närvaro, men tydligen har erektion i regel icke uppnåtts utan särskilda manipulationer, och ändå har det blott blivit medelmåttiga eller svaga erektioner, oftast till och med kortvariga sådana.

Vad *potensen* beträffar påstå några sig ha kunnat genomföra coitus, sällan dock mer än en gång i månaden. Vanligen förklara kastraterna att försöken till coitus misslyckats på grund av bristande erektion; har immisio äntligen lyckats, så har erektionen försvunnit, varför coitus likväl icke kunnat fullföljas. Såväl de förlovade som de gifta kastraterna förklara dock att coitus varit blott en »hederssak»; »hade det icke varit för motpartens skull, hade de hellre låtit bli och skulle aldrig sakna det». Några, som kanske en tid kunnat prestera en sådan skenakt, ha senare fått giva upp. Hur mycket potensen minskas även hos dem som ha kvar någon rest av sexualitet, framgår även av att masturbationen, som av de flesta bedrivits före kastreringen i hög grad, av många på ett alldeles häpnadsväckande excessivt sätt, hos det övervägande flertalet alldeles försvunnit i omedelbar anslutning till ingreppet.

I de 168 fall, vari fullständig asexualisering inträtt, har libidon och med den potensen försvunnit, ibland nästan genast, ibland åter efter kortare eller längre tid (s. 363). Intressant är att verkningarnas snabbhet och styrka är så att säga omvänt proportionell mot intelligensgraden (s. 364). Hos sinnesslöa försvinner

könsdriften nästan genast, medan den hos t. ex. de mera intelligenta psykopaterna har en viss tendens att åtminstone till sin psykiska komponent stanna kvar en tid.¹

Fysiska verkningar. Det är klart att kastrering å den som ännu icke uppnått könsnognad har helt andra kroppsliga verkningar än å den som nått sådant nognad (s. 287). Hos den förre framkallar kastreringen långt större förändringar; han blir både till utseende och karaktär en »kastrattyp». Hos den senare kan man däremot sällan påvisa några större förändringar i yttre avseende. Då det med förevarande lagstiftning som regel icke ifrågasättes att företaga kastrering å andra än dem som nått verklig könsnognad blir det blott kastreringens verkningar å dessa, som här skola beröras.

Utom då särskilda skäl föreligga, brukar kastrering i Danmark icke företagas å personer under 23 å 25 år (s. 343). De som uppnått denna ålder torde vanligen vara så utvecklade att *kroppsväxten* kan anses vara avslutad; hos dem har kastreringen icke heller medfört någon påtaglig förändring vare sig i själva kroppens eller i lemmarnas växtförhållanden. Men icke heller hos de 17 personer som kastrerats i åldern 21—25 år synes växten vara påverkad av kastreringen.

Hos ungefär 15 % av de första 120 kastrerade har man kunnat påvisa en *viktökning* på 10 % eller däröver efter kastreringen; härvid ha dock endast de medräknats vilkas vikt vid sista undersökningen överstigit idealvikten med 10 % (s. 344). I övrigt finner man att knappt hälften av de kastrerade efter ett par års förlopp visa en viss, moderat viktökning. De fall då tillståndet kan betecknas som en verkligt generande fetma ha varit få. Det bör också framhållas att flertalet av de kastrerade befinna sig i åldern 30—50 år, då kroppsvikten normalt ökar hos de flesta personer och detta ofta ganska avsevärt.

Hos ett icke ringa antal opererade har man emellertid kunnat iakttaga en *viktminskning*. Detta har särskilt varit fallet i fråga om de yngsta kastrerade. Bland de 17 som kastrerats i åldern 21—25 år har sålunda en ganska betydande viktminskning förelegat hos $\frac{1}{3}$.

Det är blott sällan som *muskelkraften* uppgivits vara förminskad (s. 345). De flesta av de kroppsarbetande kastraterna hava förmärkt blott en ringa eller ingen alls nedsättning i muskelkraften.

Allmänbefinnandet klagas det sällan över; ofta anges det vara förbättrat.

Icke heller framföres klagomål i fråga om det *centrala nervsystemet* såsom yrsel, ångesttillstånd eller svimningar. Någon tendens till huvudvärk kan iakttagas under de första månaderna, men huvudvärken är mycket sällan ihållande. Påfallande är att åtskilliga uppgiva, att kastreringen befriat dem från huvudvärk; ibland synes det som om denna huvudvärk stått i förbindelse med sexuell spänning eller oro. I ett par fall säges en tidigare benägenhet för näsblod hava försvunnit i och med kastreringen.

Som väntat göra sig kastreringens verkningar mera gällande i fråga om de organ eller kroppsliga funktioner som röna särskild inverkan av könskörtlarnas verksamhet och som därför kunna betecknas som »sekundära könskaraktärer».

Detta gäller dock icke *rösten*, som nästan alltid blir opåverkad.

Hårbeklädnaden på huvudet visar av kastreringen snarare tendens att öka än att minska. Skäggväxten blir väl i de flesta fall något mindre men dock i förvånande ringa grad. Däremot försvinner kropps- och extremitetsbehåringen oftast mer eller mindre totalt; pubesbehåringen brukar dock bibehållas, ehuru den blir glesare.

¹ Vid den internationella straffrätts- och fängvårdskongressen i Berlin år 1935 framhöll doktor Schlegel, Tyskland, att av 240 kastrerade personer, som han varit i tillfälle att undersöka, könsdriften försvunnit hos 80 å 90% efter mycket kort tid, t. o. m. åtta dagar efter operationen, medan det hos andra dröjt tre eller fyra veckor. Blott i några fall hade könsdriften bevarats i flera månader i intet fall dock längre än fyra månader. Förhandl. s. 341.

Det största obehaget för de kastrerade är den ökade benägenheten för *svettning*. Oftast rör det sig blott om måttlig svettning som lätt uthärdas, men ibland är svettningen verkligt plågsam. Vanligen försvinner den dock inom ett år efter ingreppet.

Psykiska verkningar. Vid bedömandet av kastreringens psykiska verkningar måste man komma ihåg att flertalet av de kastrerade utgöras av sinnslöa och psykopater (s. 348). Man kan därför knappast tänka sig att resultatet ens i de gynnsammaste fallen skall bli särskilt gott.

Det är en utbredd uppfattning att kastreringen i allmänhet nedsätter de själsliga funktionerna. Detta är emellertid blott riktigt så till vida som de starkaste utslagen, särskilt de maskulina betonade eller de speciellt skapande själsliga egenskaperna, ofta i någon mån hämmas eller dämpas genom kastreringen. Men detta betyder icke, att alla kastrater taga skada av eller lida avbräck i de krav som livet ställer på dem, då det i allmänhet här rör sig om personer, som icke besitta särskilt framstående själsegenskaper; flertalet av dem synes icke lida psykiskt men av väsentlig art. När en del kastrerade tala om depression, energilöshet, minnesförlust, nedsatt fantasi o. s. v. måste man komma ihåg att man här har att göra med psykopater, som i sin överkänslighet och stämningslabilitet alltid äro svåra att tillfredsställa.

De *depressiva stämningsförskjutningar*, som äro ganska vanliga hos »krigskastrater» och andra icke-kriminella kastrerade, förekomma sällan efter legala kastrationer (s. 349). En väsentlig anledning till detta förhållande torde vara att den ångest för nya lagöverträdelse, anhållanden och skandaliseringar, nya straff och andra personligt-sociala katastrofer, som så många av dessa sedlighetsförbrytare hysa, särskilt de mera finkänsliga av dem, med ett slag avlägsnas efter kastreringen. Även om de intellektuellt och känslomässigt märka stympningen, resignera de likväl, då den i varje fall hjuder dem en yttre ro och en inre trygghet, som de tidigare icke känt.

Särskilt hos *psykopaterna* har kastreringen medfört gynnsamma verkningar, i det att den lett till en pacificering av känslolivet (s. 350). Det heter gång på gång i rapporterna om psykopaterna, att de blivit »mere ligeväktig», »sjæleligt falden til ro», »mere afdæmpet», »mere omgængelig» o. s. v.

Av det hittillsvarande materialet kan man icke draga den slutsatsen att sinnessjukdom kan utlösas genom kastreringen. Vad epilepsien beträffar visar ett fall tvärtom att epilepsi påtagligt kan förbättras genom kastreringen.

Nära sammanhängande med de psykiska verkningarna är *den kastrerades egen uppfattning om resultatet* av kastreringen (s. 351). Givetvis får man med hänsyn till att det i så stor utsträckning är fråga om personer som i ett eller annat avseende äro abnormalt bedöma de kastrerades egna uppgifter med en viss försiktighet. Enligt Sands åsikt överensstämmer dock de kastrerades personliga uppfattning i stort sett ganska väl med vad man har att förvänta med hänsyn till deras totala situation.

Antalet av de kastrerade som äro tillfredsställda med ingreppet är i övervägande majoritet (s. 353). Tillfredsställelsen kan ha alla grader från högradigt lovpriisande till blott resignation eller indolens. Många ha förklarat, att de aldrig förut varit så lyckliga och tillfredsställda, aldrig haft det så bra i alla hänseenden. Ofta framkomma uttalanden om att alla i samma situation borde opereras och att kastreringen borde bli mycket mera allmänt bekant. Många ha tackat för att operationen utförts och framhållit att den varit en välsignelse; de ha prisat den sexuella och andliga pacificeringen, befrielsen från ångest, den ro och trygghet, balans och lättnad som inträtt, förmågan till koncentration kring nyttiga ting, freden i familjelivet och sist men icke minst stabiliseringen i arbetet och därmed i deras sociala och ekonomiska ställning (s. 354).

Emellertid saknas icke heller mer eller mindre berättigade missnöjesyttringar över kastreringen (s. 353). Det kan sålunda röra sig om klagomål över vissa kroppsliga obehag i de fall då sådana förekomma. Andra kastrerade kunna beklaga sig över att

ha mistat potensen och libidon, samtidigt som de erkänna att detta just var avsikten med kastreringen. Slutligen kan arbetslöshet och nöd skapa en sådan sinnesstämning, att kastreringen — givetvis med orätt — helt eller delvis får skulden för de svåra förhållandena.

Sand framhåller också att ju mera fritt och spontant vederbörande önskat operationen desto bättre; ju ljusare vederbörandes sociala förhållanden forma sig, desto mera positivt känner han det kriminalterapeutiska resultatet av kastreringen.

Kriminalpolitiska verkningar. Av de kastrerade hade ungefär $\frac{5}{6}$ före kastreringen begått brott, oftast av allvarlig art. Icke mindre än $\frac{2}{3}$ voro recidivister. Av de 187 personer som kastrerats och ännu äro i livet, äro 44 ännu oprövade, d. v. s. fortfarande intagna på anstalt. Av återstående 143 kastrater ha blott 2 återfallit i brott efter kastreringen. Den ene hade efter att ha undergått en rad straff för ett stort antal homosexuella förbrytelser mot gossar blivit kastrerad, varefter han $1\frac{1}{2}$ år senare utskrevs på prov. Han förlovade sig då med en änka som hade en 13-årig son. Med denne synes han hava stått i otillbörligt förhållande. Själv hävdar han att det var pojken som provocerade honom till vissa av hans gamla sexualhandlingar, närmast erotiska beröringar utan att dessa hade karaktär av könsakter och utan lustkänsla eller andra sexuella reaktioner (erektioner) för honom själv. Vid samma tid skall han, enligt angivelse av en annan, vuxen homosexuell, haft sexuellt betonad förbindelse med denne. Vid undersökningarna syntes han biologiskt närmast asexualiserad. Fallet torde närmast förklaras med att efter de mångåriga abnorma sexuella handlingarna en viss psykisk förankring av de homosexuella tendenserna stannat kvar. — Den andre, som efter kastreringen återfallit i brott, var en svår psykopat; han hade före kastreringen många gånger straffats för tjuvnadsbrott, som uppenbarligen voro sexuellt betingade. Sedan han ungefär ett år efter kastreringen utskrivits på prov, begick han omkring $\frac{3}{4}$ år därefter nya tjuvnadsbrott. Han hävdar bestämt att han denna gång blivit förledd till tjuvnaderna och att han själv varit förvånad över att dessa icke varit förbundna med den sedvanliga spänningen och den sexuella betoningen. Det är sålunda tvivelaktigt om detta fall kan rubriceras som ett verkligt sexualkriminellt återfall.

I ett par av de återstående 141 fallen ha rykten varit i svang om att vederbörande återfallit, men ryktena ha visat sig vara ogrundade. Möjligen ha enstaka homosexuella, som förut ägnat sig åt minderåriga, nu gått över till vuxna personer. I vad mån de kastrerade gjort sig skyldiga till brott, som ännu icke blivit upptäckta, undandraget sig givetvis bedömande; det finns dock icke något som ger anledning till misstankar i denna riktning.¹

Vad angår de 44 kastrater, som ännu icke utskrivits från anstalt, kan blott sägas att dessa fall i huvudsak arta sig gynnsamt. Några homosexuella psykopater bevara en tid ett misstänkt intresse för vissa personer av samma kön, men intet flagrant exempel har meddelats.

Sociala verkningar. Vad först angår *familjeförhållandena* så voro av 190 kastrerade det övervägande flertalet, nämligen 148, före kastreringen ogifta; ingen var förlovad, 31 voro gifta, 6 »separerade» och 5 skilda. Efter kastreringen blevo 6 gifta och 7 förlovade (s. 371). Av dessa 13 voro 6 heterosexuella, 6 homosexuella och 1 exhibitionist. Efter kastreringen blev ingen skild och blott 1 »separet», vilket torde visa att kastreringen medför ett upphörande av de familjära kalamiteterna. Många kastrater uttala sig vackert om hustrurnas resignation, förståelse och stöd under de nya äktenskapliga förhållandena; icke så få förklara att de »aldrig har haft det saa godt sammen som nu» (s. 372).

Hos många ogifta kastrater möter man däremot en förstärkning av en förut bestående skygghet och ensamhetskänsla (s. 373). Hos dem som icke förut lidit därav ser man understundom att dessa beklagliga känslor uppstå efter kastreringen. Dess-

¹ Efter publicerandet av Sands uppsats ha enligt vad strafflagberedningen erfarit ytterligare 3 kastrerade personer återfallit i brott.

bättre är det blott sällan som det går så långt att kastraterna helt isolera sig i känslan av att tillhöra en »pariaskast».

Beträffande kastraternas *behov av anstaltsvistelse samt förmåga till arbete och försörjning* må i fråga om de 79 personer som före kastreringen voro intagna å sinnesslöanstalt nämnas att efter kastreringen 60 stycken eller sålunda 75 % kunnat erhålla förbättring i anstaltsvistelsen. 1 har nämligen slutligen utskrivits från anstalt, 50 utskrivits på prov eller utackorderats i familjevård och 9 fått förbättrade villkor inom anstalten.

Ännu bättre är resultatet för psykopaternas vidkommande. Av 54 psykopater ha endast 13 behövt stanna kvar på anstalt. Av dem som utskrivits, åtnjuta 10 fullständigt understöd från det allmänna, medan 6 äro delvis och 25 helt självförsörjande.

Kastrerings tillåtlighet enligt gällande rätt.

Då det gäller att bedöma rättsenligheten enligt nu gällande lag av en kastreringsåtgärd i andra än sådana fall, som äro medicinskt klart indicerade genom sjukdom, vanligen svulster eller tuberkulos i könskörtlarna själva, bör erinras om att kastrering rent objektivt sett får anses innebära tillfogande av sådan svår kroppsskada, varom förmäles i 14 kap. 10 § strafflagen. Företages ingreppet mot vederbörandes vilja, blir förfarandet alltså straffbart enligt nämnda lagrum. Sker ingreppet med samtycke, kan det däremot bliva rättsenligt, om det motiveras av ett tillräckligt starkt intresse. Sålunda ha vissa kriminalpolitiska och humanitära grunder ansetts kunna skapa ett intresse av sådan styrka att ingreppet blir rättfärdigat därav och alltså tillåtet under förutsättning av vederbörandes samtycke.

Vid bedömande av kastrerings rättsenlighet torde det vara av intresse att erinra om de olika uppfattningar beträffande tillåtligheten av ett *steriliseringsingrepp*, som framkommit i olika lagar och lagförslag i vårt land.

I 1929 års betänkande med förslag till steriliseringslag framfördes den meningen att sterilisering icke enligt då gällande rätt kunde anses tillåten på andra indikationer än medicinska och då endast med vederbörandes samtycke. För att sterilisering på andra indikationer skulle kunna vara tillåten fordrades enligt betänkandet att uttryckliga lagregler meddelade föreskrift därom.

En annan uppfattning kom till uttryck i 1933 års betänkande. I detta berördes särskilt den åsikt som uttalats av medicinalstyrelsen, nämligen att en blivande steriliseringslag endast borde reglera under vilka förutsättningar sterilisering finge verkställas beträffande dem som icke vore i stånd att samtycka till en steriliseringsåtgärd. Utgångspunkten för denna uppfattning var, att lagbestämmelser rörande sterilisering av personer som vore i stånd att lämna giltigt samtycke till åtgärden vore onödiga, då det redan utan dylika bestämmelser vore tillåtet att verkställa sterilisering av dylik person under förutsättning dels att han samtyckt därtill och dels att bärande skäl av medicinsk, kriminalpolitisk, humanitär, social eller eugenisk natur talade för åtgärdens företagande. I betänkandet uttalades att den ståndpunkt som sålunda intagits av medicinalstyrelsen syntes vara väl grundad. En granskning av de läkaruttalanden i steriliseringsfrågan, som gjorts med anledning

av 1929 års betänkande, gäve knappast stöd för antagandet att den i nämnda betänkande framlagda uppfattningen vore mera allmänt omfattad. Emellertid, heter det vidare i 1933 års betänkande, även om en sådan åsikt på något håll skulle råda, kunde det, därest en blivande lagstiftning medgäve sterilisering av »icke rättskapabla» under förutsättning av att vissa indikationer förelåge, i varje fall icke råda tvekan därom att sterilisering med samtycke av »rättskapabla» kunde vara rättsenlig.

I den proposition som avlämnades till 1934 års riksdag med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet framhölls, att enligt gällande rätt sterilisering som vore betingad av medicinska skäl vore tillåten i samma utsträckning som andra jämförbara operativa ingrepp; i övrigt vore sterilisering tillåten, om den företoges med samtycke av den som steriliserades samt för densamma förelåge bärande skäl av eugenisk, social, humanitär eller kriminalpolitisk natur.

Att 1934 års lag om sterilisering utgick från den i propositionen framförda uppfattningen om rättsenligheten av ett steriliseringsingrepp kom ytterligare till uttryck i den i enlighet med uttalanden i propositionen utfärdade kungörelsen den 2 november 1934 angående berättelse i vissa fall om verkställd sterilisering. Denna kungörelse föreskriver nämligen skyldighet för läkare, som verkställt sterilisering i annat fall än som avses i 1934 års lag, att inom viss tid efter åtgärdens vidtagande insända berättelse därom till medicinalstyrelsen. Härmed åsyftas icke blott sterilisering på medicinsk indikation utan även sterilisering på andra skäl efter samtycke av den steriliserade.

I 1934 års lag föreskrevs, i överensstämmelse med 1933 års betänkande, att sterilisering endast finge ske genom ingrepp av sådant slag att i allmänhet skada till hälsan ej vore därmed förenad. Avsikten var att genom denna formulering utesluta *kastrering* från de metoder som kunde användas vid sterilisering. Medan genom 1934 års lag möjlighet till sterilisering infördes i fråga om personer, vilka icke kunde lämna giltigt samtycke till åtgärden, lämnades sålunda frågan om kastrering av dylika personer oreglerad. Sådan kastrering kunde därför, så länge 1934 års lag gällde, icke anses tillåten. 1941 års lag om sterilisering har icke medfört någon ändring härutinnan. Denna lag äger nämligen enligt uttryckligt stadgande icke tillämpning å kastrering. Det torde således alltjämt få anses, att enligt gällande rätt kastrering av personer, som icke kunnat lämna samtycke till åtgärden, är otillåten.

Vad åter angår kastrering av personer, som lämnat giltigt samtycke till ingreppet, står det i full överensstämmelse med grundtankarna i 1934 års steriliseringslag, att kastrering i dylikt fall ansetts tillåten, när kriminalpolitiska eller andra bärande skäl till könsdriftens borttagande förelegat. Icke heller härutinnan har ändring skett genom tillkomsten av 1941 års lag. Att denna utvidgats till att avse även sterilisering av personer, som kunna samtycka därtill, är icke grundat på en ändrad uppfattning om steriliserings tillåtlighet enligt tidigare gällande rätt vid fall av giltigt samtycke. Utvidgningen av tillämpningsområdet för den nya lagen — vilken medfört att ste-

rilisering även vid lämnat samtycke numera icke är tillåten i andra än i lagen uttryckligen angivna fall — har endast föranletts av praktiska skäl. Det har nämligen, för att undvika en ojämn praxis och för att främja användningen av sterilisering, när sådan ur allmän synpunkt är önskvärd, ansetts angeläget att åstadkomma en såvitt möjligt fullständig reglering i lag av hela steriliseringsspörsmålet och sålunda uttryckligen fastslå i vilka fall sterilisering skall vara tillåten. Det är också tydligt att en ny lagstiftning om åtgärder för fortplantningsförmågans upphävande icke kan ha omedelbart inflytande på tillåtligheten av åtgärder på helt andra indikationer för könsdriftens borttagande, fastän dessa åtgärder ha betydelse även för fortplantningsförmågans bestånd. Kastrering, som med giltigt samtycke verkställs på andra bärande skäl än sådana, som avses i steriliseringslagstiftningen, får därför anses vara tillåten enligt nu gällande rätt.

Sedan genom 1941 års lag alla fall av sterilisering utom på vissa medicinska skäl underkastats lagens bestämmelser om krav på förhandenvaron av bestämda indikationer och om särskild prövning före ingreppets företagande, kan det med skäl anses otillfredsställande, att det större och mera allvarliga ingreppet kastrering skall vara oreglerat i lag och sålunda med vederbörandes samtycke kunna verkställas å person, som kunnat lämna giltigt samtycke till åtgärden, enbart på läkarens prövning av att enligt hans uppfattning bärande skäl till ingreppet — låt vara av annan art än de i steriliseringslagen angivna — äro för handen. Bestämmelser synas sålunda erforderliga icke blott angående de indikationer på vilka kastrering skall få företagas utan även angående sättet för prövning av deras förhandenvaro. I likhet med vad som gällde om sterilisering innan denna blev i lag fullständigt reglerad kan vidare avsaknaden av lagstiftning på området föranleda att kastrering icke kommer till stånd då sådan ur allmänna synpunkter är påkallad, om den läkare, som anmodas verkställa kastreringen, på grund av tvekan om åtgärdens tillåtlighet ställer sig avvisande. En lagstiftning i ämnet torde också vara påkallad för att erforderliga initiativ skola bli tagna till kastrering på kriminalpolitisk indikation i den utsträckning som av allmänna hänsyn är önskvärd. En särskild betydelse har slutligen frågan om lagstiftning angående kastrering fått med hänsyn till den aktualitet behovet av åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar erhållit.

Om det sålunda står klart, att en lagstiftning om kastrering av personer som äga förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden bör komma till stånd, uppställer sig frågan huruvida lagstiftningen bör avse även personer som ej kunna lämna sådant samtycke. Enligt beredningens mening är detta fallet. Skälen för den ståndpunkt beredningen sålunda intagit skola framgå av det följande; här må endast erinras därom, att legal kastrering i främsta rummet avses skola komma till användning å grova sedlighetsförbrytare av olika slag och att hos dessa själsverksamheten icke sällan är så rubbad, att något rättsligen giltigt samtycke till kastrering från deras sida näppeligen kan ifrågakomma.

Indikationer för kastrering.

Att på *medicinsk indikation* borttaga eller funktionellt förstöra könskörtlarna (testiklarna resp. äggstockarna) är självfallet, som förut framhållits, utan stöd av uttrycklig lag tillåtet enligt svensk rätt. När könskörtlarna exempelvis äro angripna av tuberkulos eller svulstbildningar, blir det av hänsyn till individens hälsa ofta nödvändigt, att de sjuka organen operativt avlägsnas, och operationens inverkan på könsfunktionen blir då av underordnad betydelse, i synnerhet som i dylika fall de av sjukdomen angripna könskörtlarna ofta redan upphört att fungera. I den mån det är möjligt söker man undvika borttagande av båda könskörtlarna. Om den ena lämnas kvar och är funktionsduglig, uppstår icke någon kastreringsverkan; såväl könsdriften som fortplantningsförmågan och den inre sekretionen finnas då kvar. Enligt av strafflagberedningen från medicinalstyrelsen inhämtade uppgifter ha under åren 1935—1939 på landets sjukvårdsinrättningar företagits operationer, bestående i en- eller dubbelsidigt avlägsnande av könskörtlarna (vilketdera har av tillgängliga uppgifter icke kunnat avgöras) till ett antal av icke mindre än 10 642, därav å män 1 139 och å kvinnor 9 503. Enligt meddelande från medicinalstyrelsen skulle endast i ett mycket ringa antal eller 4 av nämnda fall ha förelegat indikationer av intresse för förevarande utredning. Då vad som menas med medicinsk indikation understundom kan vara tvivelaktigt och gränsen mellan medicinska och andra indikationer i många fall kan vara flytande, synes det finnas anledning förmoda att i något flera fall än de av medicinalstyrelsen angivna indikationen varit av annan art än kroppslig sjukdom. Därest kastrering på kriminalpolitiska och humanitära indikationer skall lagligen regleras på så sätt, att ingreppet blir beroende av att vissa särskilda förutsättningar föreligga, är det angeläget att de för dessa fall avsedda lagbestämmelserna icke kringgås genom att de medicinska indikationerna vidgas utöver vad som därmed avsetts. Själligt lidande på grund av en abnorm könsdrift synes sålunda böra hänföras icke under medicinsk utan under humanitär indikation. Då det i lagtexten skolat angivas, att lagen icke äger tillämpning å åtgärder avseende könskörtlarna, som företagas av medicinska skäl, har det för att klart avgränsa dessa fall därför angivits, att åtgärden skall vara påkallad av kroppslig sjukdom.

Då 1934 års riksdag hos Kungl. Maj:t begärde utredning i kastreringsfrågan, avsågs därmed uttryckligen kastrering av sedlighetsförbrytare. Det torde också vara uppenbart, att av de indikationer, som kunna uppställas för kastrering vid sidan om den medicinska, den *kriminalpolitiska* är den praktiskt betydelsefullaste. Erfarenheten har visat, att personer som straffats för sedlighetsbrott ofta begå nya brott av liknande art, och att överhuvud taget möjligheterna att genom frihetsstraff påverka de brottsliga böjelserna hos sedlighetsförbrytare äro mycket begränsade. På grund av den fara, som personer med kriminella sexuella böjelser utgöra för sin omgivning, är det nödvän-

digt att vidtaga åtgärder som mera varaktigt sätta dem ur stånd att fortsätta att begå brott. Som dessa brottslingar ofta utgöras av sådana psykiskt abnorma som äro att hänföra under 5 kap. 6 § strafflagen, finnes ju numera möjlighet att varaktigt omhändertaga dem enligt 1927 års lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare — en möjlighet som ytterligare kommer att ökas när 1937 års lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt får träda i kraft — och bland de personer som intagits på förvaringsanstalt är ett icke ringa antal just sedlighetsförbrytare. Det kan emellertid knappast anses tillfredsställande, att samhället endast skall vara hänvisat till att tillgripa långvarig — kanske livslång — anstaltsinternering för att skydda sig mot risken för nya sedlighetsbrott från en individs sida. Som professor Alfred Petrén framhållit i sin motion till 1933 års riksdag, finnas bland dem som intagits på förvaringsanstalt på grund av begångna sedlighetsbrott även personer som, fränsett deras av en pervers sexualdrift förorsakade handlingar, icke visat några moraliska defekter. Många sedlighetsförbrytare äro arbetsföra personer, som skulle vara i stånd att ute i livet göra en samhällsnyttig insats, blott de befriades från den könsdrift som ligger till grund för deras kriminella böjelser. Kastrering ger här möjlighet att tillgodose säkerhets-synpunkterna och samtidigt låta individen återfå den frihet, som ur såväl hans egen som det allmännas synpunkt är önskvärd. Då kastrering medför att könsdriften försvinner eller i vart fall avsevärt minskas, har man anledning att räkna med att vederbörande i framtiden kommer att avhålla sig från nya brott. Enligt vad som visat sig i Danmark och i andra länder där kastrering anlåtats som kriminalpolitiskt hjälpmedel, är återfallsrisken efter kastrering obetydlig. Såväl med hänsyn till det allmännas som individens intressen torde alltså skäl föreligga att bereda möjlighet till kastrerings användande i kriminalpolitiskt syfte. Kastrering är härvid icke att betrakta som något tilläggsstraff utan endast som en samhällets skyddsåtgärd.

I vissa utländska lagar, t. ex. i Danmark och Tyskland, ha mycket utförliga lagregler meddelats om de förutsättningar som skola föreligga för att kastrering på kriminalpolitiska indikationer skall få företagas. Sålunda bestämmes att den som avses skola kastreras skall ha begått vissa särskilt angivna brott av viss svårhetsgrad eller också gjort sig skyldig till upprepade förbrytelser av något lindrigare svårhetsgrad. Att sådana utförliga lagbestämmelser meddelats torde bero på att ifrågavarande lagar tillåta tvångskastrering. Då förevarande förslag, såsom i det följande skall närmare utvecklas, utgår från att endast frivillig kastrering är tillåten, förefaller det onödigt att binda möjligheten till kastrering vid vissa brottstyper, viss svårhetsgrad hos brottet eller förekomsten av återfall i brott. Med hänsyn till kastreringsåtgärdens ingripande natur torde anledning dock finnas att i lagtexten framhålla att den brottslighet, som kan befaras komma till uttryck därest kastrering ej sker, skall vara av allvarlig beskaffenhet. Så snart bestämda skäl kunna påvisas för att en person på grund av sin könsdrift kan komma att begå brott, som innebär allvarlig fara eller skada för annan, bör sålunda möjlighet till kastrering förefinnas. De brott som härvid komma i fråga äro

i första hand de egentliga sexualbrotten, såsom våldtäkt, blodskamsbrott, otukt med missbruk av auktoritet (SL. 18: 6), otukt med minderåriga (18: 7—8), otukt med sinnessjuk eller sinnesslö kvinna (18: 9), onaturlig otukt (18: 10) samt en del tukt och sedlighet sårande gärningar (18: 13), men också andra brott kunna ha sitt ursprung i könsdriften, såsom lustmordet och den sexuellt betingade misshandeln (sadism) samt vissa fall av mordbrand och stöld, vilka brott understundom kunna påvisas ha skett som utlösning för ett sexuellt spänningstillstånd. Stöld kan därjämte ha förövats såsom medel för att skapa sexuell exaltation (fetischism).

I regel torde väl de som komma att kastreras av kriminalpolitiska skäl ha blivit övertygade om att ha begått något brott, men så behöver icke alltid vara fallet. Där farliga sexuella tendenser framträtt, t. ex. i brottsförberedelser som icke haft karaktären av kriminella handlingar, måste kastrering ofta anses motiverad. Här kan hänvisas till det praktiskt viktiga fall, att en person lockat minderåriga flickor med sig till en avsides plats i tydlig avsikt att förgripa sig på dem.

Det ligger i sakens natur, att kastrering på kriminalpolitiska indikationer särskilt måste få stor betydelse, när det är fråga om brottsliga tendenser, som ha sin grund i en abnormt inriktad eller abnormt stegrad könsdrift. Strafflagberedningen har emellertid ansett, att förefintligheten av sexuell abnormitet icke bör göras till förutsättning för kastrering på kriminalpolitiska skäl, då härigenom skulle komma att uteslutas ett flertal fall, beträffande vilka det måste anses önskvärt att kastrering kan ske. Det torde ofta vara svårt att avgöra, vad som är att anse som normalt eller abnormt på könslivets område, och särskilt när det gäller stegring av en till sin inriktning normal könsdrift lära några säkra medicinska hållpunkter icke stå att erhålla. Det är därför att befara, att om kastrering på kriminalpolitiska indikationer inskränktes till fall av abnorm könsdrift, det i praktiken skulle uppstå tvekan om bestämmelsens tolkning. Särskilt kan framhållas, att av de talrika sinnesslöa sedlighetsförbrytarna endast ett fåtal torde kunna kastreras på grund av abnorm könsdrift. I de flesta fall torde nämligen de sedlighetsbrott som begås av sinnesslöa icke ha sin grund i någon abnormt inriktad eller stegrad könsdrift utan vara ett uttryck för de naturliga sexuella instinkterna, som på grund av de djupgående intellektuella defekterna alldeles ohämmat söka sig utlopp. Just beträffande sinnesslöa sedlighetsförbrytare är det av stor vikt, att kastrering kan ske, och det kan i detta sammanhang erinras om att av de i Danmark kastrerade ett stort antal utgjorts av intellektuellt undermåliga.

Vid bedömande av frågan, i vilken omfattning kastrering på kriminalpolitiska indikationer kan komma att ske, är att beakta, att beträffande ett stort antal personer, som begått sedlighetsbrott, förhållandena äro sådana, att fråga om kastrering knappast torde uppstå. Även vid de rena sexualbrotten har situationen ofta varit sådan, att de yttre miljöförhållandena måste betraktas som de väsentliga brottsfaktorerna och att risken för att vederbörande skall göra sig skyldig till nya sexualbrott är ringa. Som exempel härpå kunna anföras de blodskamsbrott, som väsentligen ha sin grund i trångboddhet, isolering och

andra miljöfaktorer. (I Tyskland kunna blodskamsbrott icke utgöra grund för kastrering, då de ansetts vara miljöbrott.) Men även i sådana fall där miljöfaktorerna spelat en underordnad roll och den väsentliga orsaken till brotten otvivelaktigt varit en sexuell abnormitet, kunna förhållandena vara sådana att kastrering knappast kan anses motiverad. Så är t. ex. ofta fallet beträffande de åldriga sedlighetsförbrytare, som under inflytande av en med seniliteten sammanhängande sexuell perversion öva otukt med minderåriga. Här är kastrering icke sällan överflödigt som säkerhetsåtgärd, då vederbörande på grund av sin allmänna psykiska och fysiska försvagning ofta ändå är i behov av anstaltsvård samt ett sådant operativt ingrepp som kastrering är ur hälsosynpunkt mera riskabelt.

Av det sagda torde framgå, att det icke är möjligt att på förhand beräkna i vilken omfattning kastrering på kriminalpolitiska grunder kan väntas ifrågakomma. Till belysning av frågan kan dock nämnas, att av de 190 personer som kastrerats i Danmark under den första tioårsperioden 168 hade gjort sig skyldiga till brott, nämligen 71 till otukt med gossar, 30 med flickor, 9 med både gossar och flickor, 4 med vuxna kvinnor och 1 med män, 20 till våldtäkt, 17 till exhibitionism, 8 till brott som ägde samband med sadism, masochism eller fetischism, 4 till blodskam, 3 till sexuella tjuvnader och 1 till mordbrand.

Som redan framhållits ha de fall, då kastrering må utföras utan iakttagande av lagens bestämmelser, ansetts böra inskränkas till operativa eller andra, som äro påkallade av kroppslig sjukdom. Emellertid torde understundom fall förekomma, då personer med abnorm könsdrift önska undergå kastrering, utan att som skäl härför kan åberopas risk för brottsliga handlingar. I dylika fall torde vederbörandes önskan att bli befriad från sin könsdrift framför allt ha sin grund i det psykiska lidande, som den abnorma driften förorsakar honom. Det synes med hänsyn härtill vara nödvändigt att i lagen även upptaga bestämmelser om kastrering på *humanitär indikation*. För sexuellt abnorma personer föranleder medvetandet om abnormiteten ofta plågsamma mindervärdeskänslor. Ansträngningarna att icke låta de abnorma böjelserna komma till uttryck och fruktan att abnormiteten skall röjas för utomstående vålla ofta irriterande oro. Även sociala förhållanden kunna här spela in och utgöra ytterligare skäl för vederbörandes önskan att bli befriad från sin abnorma drift. Om denna blir känd för utomstående, kan den omöjliggöra för honom att i fortsättningen utöva det yrke han valt, såvida han icke på något sätt befrias från sina abnorma böjelser. Hypersexuella personer, särskilt vissa sinnesslöa, kunna på anstalt där de äro intagna komma att vålla så stora besvärligheter på grund av det ohämmade sätt varpå de söka tillfredsställa sin drift, att de måste underkastas kännbara inskränkningar i sin rörelsefrihet eller skärpningar i behandlingen. Beträffande dessa måste det ofta vara en akt av humanitet att befria dem från en könsdrift som ger anledning till betydande olägenhet i det dagliga livet för dem själva. Det kan

nämnas att av de 22 personer, som under den förut omtalade tioårsperioden i Danmark kastrerats utan att ha begått brott, 16 visat hypersexualitet på anstalt och 6 haft själsliga lidanden på grund av sin könsdrift.

Fråga om kastrering av humanitära skäl torde knappast uppstå annat än beträffande personer behäftade med en abnormt inriktad könsdrift (framför allt homosexuella) eller med en så stark stegring av den normalt inriktade könsdriften, att dess abnorma karaktär är påtaglig. Strafflagberedningen har därför ansett kastrering på humanitära skäl kunna inskränkas till fall av abnorm könsdrift. De skäl som beträffande den kriminalpolitiska kastreringen anförts mot en sådan begränsning av indikationen föreligga nämligen icke här. Beredningen har därför ansett att den humanitära indikationen skulle bli tillräckligt omfattande genom formuleringen, att någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet.

Att i en kastreringslag upptaga bestämmelser om kastrering även på *andra indikationer* än kriminalpolitiska och humanitära torde icke vara erforderligt. De eugeniska synpunkter, som kunna göra sig gällande beträffande sedlighetsförbrytare, äro ju fullt tillgodosedda genom steriliseringslagen.

Ålder.

Då kastrering utföres å personer som ännu icke uppnått vuxen ålder, medför ingreppet betydligt större kroppsliga och själsliga förändringar än då det utföres å fullvuxna. Utan att aldeles särskilda skäl kunna åberopas bör kastrering därför icke medgivas i fråga om helt unga personer. En åldersgräns synes fördenskull böra i lagen bestämmas; i förslaget har den satts till tjugotre år, vid vilken ålder könsutvecklingen i allmänhet torde få anses avslutad.

I den danska lagen av år 1929 fanns en absolut åldersgräns av tjuogoett år. Genom 1935 års lag upphävdes emellertid denna åldersgräns i fråga om psykiskt abnorma personer som äro intagna å anstalt men bibehölls i övriga fall. Under tillämpningen av den äldre lagen hade nämligen flera fall yppat sig, då myndigheterna skulle ha ansett det önskvärt att lagen givit någon möjlighet till kastrering av underåriga. Dessa fall hänförde sig just till psykiskt abnorma, som voro intagna å anstalt.

Då det sålunda kan visa sig behövt eller önskvärt att i enstaka undantagsfall företaga kastrering av personer under den i lagen bestämda åldersgränsen, har förslaget velat öppna möjlighet härtill genom att icke göra åldersgränsen absolut. Att härvid i lagtexten göra skillnad mellan normala och abnorma har ej ansetts erforderligt med hänsyn därtill att prövningen av frågan om tillstånd till kastrering föreslagits alltid skola ankomma på central myndighet, vilken får förutsättas icke lämna tillstånd till kastrering av normala personer under den åldersgräns som finnes böra fastställas.

Tvångskastrering.

Ett viktigt principspörsmål är huruvida en lag om kastrering bör medgiva enbart *frivillig kastrering* eller jämväl *tvångskastrering*. Såsom skäl för genomförandet av tvångskastrering har man framhållit, att kastrering av sedlighetsförbrytare helt bör ske i samhällets och icke i brottslingens intresse; frågan om ingreppet skall företagas eller ej bör därför icke vara beroende av brottslingens egen inställning utan därav om ingreppet är nödvändigt eller ändamålsenligt från allmänna synpunkter; om en vägran från brottslingens sida kunde hindra ingreppets företagande, skulle detta betyda att lagstiftningen vore ineffektiv, i det att det ofta torde vara de svårare brottslingarna som skulle motsätta sig en kastrering. Mot bestämmelser om tvångskastrering har däremot anförts, att det här icke är fråga om ett straff utan om en i vår rätt säregen skyddsåtgärd, av vilken man icke har tillräcklig erfarenhet för att man skall kunna använda den i sådan utsträckning, att det sker även mot vederbörandes vilja. Vidare ha förmodanden uttalats om att den allmänna opinionen i vårt land skulle taga avstånd från en tvångskastrering.

Då förslaget avvisar tvångskastrering har detta mindre förestavats av principiella synpunkter än av vissa praktiska överväganden. Till en början må framhållas att frågan om tvångskastrering själfvallet saknar betydelse vid en humanitär indikation för kastrering och uppstår allenast vid den kriminalpolitiska indikationen. Att döma av uppgifter från de länder, där tvångskastrering är tillåten, förefaller det som om tvångskastreringen icke skulle vara nödvändig för uppnående av de syften som man med en lagstiftning om kastrering avser att vinna. I Danmark har sålunda, sedan 1935 års lag införde jämväl tvångskastrering, sådan vederligen icke någon enda gång behövt tillämpas. Måhända måste man vid bedömandet av denna omständighet räkna med att blotta förhandenvaron av möjligheten till tvångskastrering påverkat vederbörande att frivilligt gå med på åtgärden, men alltför vittgående slutsatser i denna riktning torde icke vara befogade. Även om i princip endast frivillig kastrering är tillåten, ligger det nämligen i sakens natur, att för den som är intagen å fångvårds- eller annan anstalt avgörandet av om han skall låta sig kastreras eller icke kan i betydlig grad påverkas av utsikten att därigenom undgå fortsatt anstaltsvistelse. För den till tidsbestämt frihetsstraff dömd kan sålunda kastrering utgöra en förutsättning för att han skall villkorligt frigivas eller rent av benådas från fortsatt straff. Det motsvarande gäller om den som dömts till förvaring såsom förminskat tillräknelig. Å vårdanstalter för sinnessjuka eller sinnesslöa kunna finnas personer med abnorm könsdrift eller för sedlighetsbrott straffriförklarade, vilka i händelse av kastrering skulle kunna medgivas vård i friare former. Ofta kunna sålunda förhållandena vara sådana, att ytterligare anstaltsvistelse icke blir erforderlig om vederbörande blir kastrerad, medan — omvänt — han icke utan fara för allmän säkerhet kan frigivas om han får behålla sin könsdrift. Ställd inför valet att antingen stanna kvar på anstalten — måhända

för alltid — eller att bliva kastrerad, kan han ofta förväntas föredraga kastreringen såsom en möjlighet för honom att bliva frigiven.

En särskild omständighet, som synes tala för att tvångskastrering icke utan vägande skäl tillgripes, är den att ett kastreringsingrepp ansetts medföra bättre resultat i psykiskt hänseende, om vederbörande själv samtyckt därtill än om han underkastats det genom tvång. I fråga om de personer, som kastrerats i Danmark, har sålunda Sand ansett sig kunna konstatera att ju mera fritt och spontant vederbörande önskat operationen, dess mera tillfredsställande har också resultatet därav blivit.

I avvaktan på de resultat som på frivillighetens väg stå att vinna har beredningen trots det vara riktigast att tills vidare blott tillåta frivillig kastrering (jfr nästa kap.). Skulle det, sedan lagstiftningen någon tid varit i tillämpning, visa sig att den icke fyller sitt ändamål, torde lagen, om så anses lämpligt, kunna utbyggas att omfatta jämväl tvångskastrering.

Kastrering med och utan samtycke.

Ett strängt genomförande av frivillighetsprincipen förutsätter att den som skall kastreras är av sådan sinnesbeskaffenhet att han kan anses i stånd att lämna ett rättsligen giltigt samtycke till åtgärden. Flertalet av dem, som komma i fråga för kastrering, torde också ha förmåga att lämna sådant samtycke. Här föreliggande lagförslag upptager därför som huvudregel, att när någon av de i förslaget angivna indikationerna är för handen, kastrering må ske såvida vederbörande samtyckt därtill.

Bland sedlighetsförbrytarna torde emellertid finnas icke så få beträffande vilka det kan sättas i fråga huruvida de äga förmågan att lämna ett rättsligen giltigt samtycke. Erfarenheten har visat att bland sedlighetsförbrytarna antalet av dem som på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklaras strafflösa är förhållandevis stort. Att av dem som främst ifrågakomma till kastrering många äro psykiskt undermåliga eller eljest abnormalt bestyrkes också av erfarenheterna från Danmark. Av de 190 personer, som under den första tioårsperioden kastrerades i Danmark, voro 82 »aandssvage» (därav 1 idiot, 27 imbecilla och 54 debila), 11 efterblivna (»Sinker»), 57 psykopater (därav 24 svårare och 33 lättare), 4 sinnessjuka, 2 epileptiker och 34 sexuellt abnormalt. Uppenbarligen ha åtskilliga av dessa saknat förmåga att lämna ett giltigt samtycke till kastreringsåtgärden.

Av praktiska skäl bör möjlighet skapas att kastrera dylika personer utan deras samtycke. De huvudsakliga skäl, som föranlett beredningen att icke föreslå tvångskastrering, äga här icke giltighet. Det bristande samtycket bör i fall varom nu är fråga — liksom vid sterilisering — kunna ersättas av ett utav någon myndighet meddelat tillstånd till kastreringens företagande. I lagförslaget ha fördenskull bestämmelser upptagits om kastrering även i dylikt fall. Därvid har använts samma uttryckssätt som för motsvarande fall återfinnes i steriliseringslagen. Avgörande för om kastrering skall få före-

tagas utan vederbörandes eget samtycke är sålunda, om han på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna sådant samtycke, d. v. s. att taga ställning just till frågan om kastreringens innebörd och dess framtida följder.

Att på grund av vederbörandes sinnesbeskaffenhet samtycke till kastrering i åtskilliga fall icke kan inhämtas bör icke leda till att vid åtgärdens företagande tvång tillgripes. Såsom i propositionen till 1934 års steriliseringslag anförts för där avsedda fall kunna de personer i vederbörandes omgivning, vilka leda hans dagliga liv och därunder i regel förmå vinna hans förtroende, på olika sätt underlätta ingreppets verkställande. Genom samtal, avpassade efter hans fattningsförmåga, kunna de förbereda honom på ingreppets innebörd och följder. Och de torde härigenom kunna i flertalet fall övervinna den motsträvighet som möjligen från början finns eller som det eljest överraskande i situationen skulle kunna framkalla. Det bör i övrigt kunna överlåtas åt den läkare, som skall företaga åtgärden, att avgöra vad avseende som bör fästas vid en sådan motsträvighet. Är denna av mera allvarlig natur, synes det riktigtast, med hänsyn till åtgärdens personliga karaktär, att kastreringen ej kommer till utförande; i dylika fall torde skyddsåtgärder av annat slag böra tillgripas. I detta sammanhang må framhållas att den, som lämnat giltigt samtycke till att bli kastrerad men som då ingreppet skall företagas ångrat sig, självfallet kan återkalla det givna samtycket.

Central prövning.

Såsom redan nämnts, ankommer det för närvarande på den läkare, till vilken en patient hänvänder sig med anhållan att bli kastrerad, att självständigt pröva, huruvida bärande skäl för en dylik åtgärd äro för handen. Att förutsättningarna för kastrerings tillåtlighet fastställas i lag behöver icke medföra att ändring göres i vad som sålunda gäller om vem som har att pröva förutsättningarna för ingreppet. Den starka centralisering, som genom den nya steriliseringslagen genomförts i fråga om prövningen huruvida sterilisering må företagas å viss person, är väsentligen betingad av förhållanden, som icke utan vidare äga tillämpning på kastrering. De eugeniska och befolkningspolitiska synpunkter, som främst ligga till grund för steriliseringslagstiftningen, ha i det allmännas intresse ansetts kräva en central ledning med möjlighet till överblick över hela verksamhetsfältet så att detta led i befolkningspolitiken bedrivs till det allmännas gagn. Vid kastrering spela, såsom förut nämnts, eugeniska synpunkter en underordnad roll och befolkningspolitiskt lär kastreringen, med hänsyn till att den torde komma till användning i förhållandevis ringa utsträckning, icke ha någon mera avsevärd betydelse. Medan vid sterilisering fall lätt kunna tänkas, då åtgärden påkallas i oträngt mål, torde detta vid kastrering vara mera sällsynt. Beträffande en på fri fot varande person, som själmant hänvänder sig till läkare med begäran om kastrering eller som vid konsultation erhåller upplysning om kastreringsingreppet såsom ett sätt att råda bot för det lidande hans abnorma könsdrift

tillskyndar honom, kunna skäl åberopas mot att förlägga prövningen av frågan om tillstånd till kastreringen till en central myndighet. Den som önskar bliva kastrerad kan nämligen ibland känna sig illa berörd av att denna ömtåliga sak göres till föremål för prövning av ett ämbetsverk, att handlingar och protokoll i ärendet uppsättas och att ett flertal personer taga del av omständigheterna i saken. Farhågor för att hans intimaste hemligheter genom en indiskretion bliva blottade kunna göra honom benägen att avstå från ingreppet. Med hänsyn till det sagda kunde det måhända synas önskvärt att — åtminstone för nu avsedda fall — någon central prövning av tillstånd till kastrering icke genomfördes. Garanti mot missbruk skulle då i stället kunna sökas exempelvis däri att prövningen lades i händerna på vissa kvalificerade läkare eller att föreskrift meddelades att utom den läkare som verkställde ingreppet jämväl annan läkare i viss tjänsteställning skulle ha funnit detsamma böra företagas.

Då beredningen trots vad som nu anförts funnit sig böra föreslå att medicinalstyrelsens samtycke till en kastreringsåtgärd städse skall inhämtas, såvida icke i det föreliggande fallet fråga är om åtgärd påkallad av kroppslig sjukdom, beror detta på olika lämplighetshänsyn. Då kastreringen till sina verkningar är ett betydligt allvarligare ingrepp än steriliseringen och i vissa fall kan tjäna samma syfte som denna, skulle det verka otillfredsställande att fordra mindre garantier i fråga om kastrerings verkställande än som gälla för sterilisering. Det kan vidare lätt inträffa att personer, som efter samråd med en läkare samtyckt att bliva kastrerade, efter åtgärdens verkställande ångra sig och då rikta sin kritik mot läkaren; det är då en fördel om fallet erhållit den fullständiga utredning och grundliga prövning som garanteras därigenom att en central myndighet har avgörandet i sin hand. Förhastade medgivanden till kastrering torde slutligen i en del fall förebyggas genom en central prövning, vars uppgift det också måste vara att tillse, att vid indikationsställandet icke för stort spelrum lämnas åt den enskilde läkarens uppfattning i kastreringsspörsmål överhuvud.

De nu anförda synpunkterna framträda med särskild styrka, då fråga är om kastrering av någon som är intagen å fångvårds- eller annan anstalt. Här torde väl i allmänhet finnas tillförlitligare utredning om att indikationerna för kastrering äro tillfinnandes än då vederbörande befinner sig på fri fot, men i gengäld föreligger risk för att vederbörande icke fullt frivilligt lämnar sitt samtycke i det han uteslutande tar hänsyn till utsikten att därigenom bliva frigiven eller utsläppt men däremot icke har någon önskan att bliva befriad från sin könsdrift. Värdet av ett dylikt samtycke är icke stort, och då initiativtagare till åtgärden gemenligen kan antagas vara anstaltens läkare eller föreståndare, är det av vikt att prövningen ankommer på en helt utomstående, auktoritativ myndighet. Detta gäller i än högre grad då den som skall kastreras saknar förmåga att lämna ett rättsligen giltigt samtycke. Bedömningen av huruvida hans själsverksamhet är så rubbad att dylik förmåga skall anses saknas torde ock böra ligga i händerna på ett centralt organ, då eljest skiftande uppfattningar härutinnan lätt kunna komma att göra sig gällande. Spörsmålet huruvida den, vars kastrering ifrågasättes, med hän-

syn till sin sinnesbeskaffenhet är i stånd att lämna giltigt samtycke till åtgärden, behöver för övrigt ofta icke ägnas någon mera ingående prövning, om samma centrala organ städe skall pröva kastreringsfrågan i dess helhet. Vid lämnat samtycke är det nämligen med en dylik ordning av mindre betydelse, huruvida detta samtycke kan anses vara rättsligen giltigt eller icke. Intill dess erfarenhet vunnits om en blivande ny lagstiftnings tillämpning, måste det också — i likhet med vad som gäller vid sterilisering — anses värdefullt att genom en central myndighets prövning från början erhålla en fullständig överblick av fallen och kontroll över att en enhetlig praxis följes. I jämförelse med steriliseringsfallen måste slutligen kastreringsfallen bliva så fåtaliga, att de icke kunna spela någon synnerlig roll ur synpunkten av den arbetsbörda, som kommer att åvila det centrala organet. Någon annan prövningsmyndighet än medicinalstyrelsen, vilken har att pröva steriliseringsansökningar, synes ej kunna ifrågakomma.

Det må slutligen i anledning av vad förut anförts anmärkas, att de fall, då någon som önskar kastreras skulle låta sig avhållas från att underkasta frågan om sin kastrering medicinalstyrelsens prövning av fruktan för att saken skall komma till större kännedom, torde vara fåtaliga. I åtskilliga fall torde vederbörandes farhågor i detta hänseende kunna av läkaren undanröjas med hänvisning till den tystnadsplikt som åvilar läkare och annan som å tjäns- tens vägnar eller eljest tagit befattning med ärendet (5 § i förslaget). Emellertid torde det vara lämpligt att bestämmelserna i 14 § tredje stycket i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar utvidgas så att, i likhet med vad som gäller ärende som rör tillämpning av lagen om avbrytande av havandeskap, även beslut i ärende angående kastrering — och i samband därmed även ärende angående sterilisering — underkastas sekretessbestämmelserna i lagen. Förslag till sådan ändring har av strafflagberedningen upprättats.

Initiativ m. m.

Förslaget innehåller inga bestämmelser om vem som skall taga *initiativ* till ett kastreringsingrepp. Denna fråga bör lämpligen — liksom då det gäller sterilisering — regleras i den särskilda kungörelse som förutsättes komma att utfärdas med närmare tillämpningsföreskrifter till den blivande kastreringslagen. Initiativ synes emellertid böra kunna tagas, förutom av den som avses skola kastreras eller hans laglige företrädare, av ledningen för anstalt, där han må vara intagen. Beträffande person, som ej är intagen å anstalt, torde även tjänsteläkare i den ort, där han är bosatt, kunna ifrågakomma. Skulle polismyndighet finna anledning till dylikt initiativ, synes den lämpligen härom böra hänvända sig till tjänsteläkaren. Genom administrativa bestämmelser torde böra sörjas för att vederbörande myndigheter och i varje fall anstaltsläkare åläggas att, då indikationer för kastrering föreligga, taga erforderliga initiativ till åtgärden.

Eftersom kastrering innebär ett så allvarligt ingrepp att det fordrar sjukhusvistelse, har i förslaget (4 §) upptagits bestämmelser rörande *kastrering-*

ens utförande, motsvarande dem som enligt steriliseringslagen gälla för sterilisering av kvinnor.

Bestämmelserna i 3 § andra punkten, 5, 7, 8 och 9 §§ i förslaget överensstämma med motsvarande stadganden i respektive 3, 6, 8, 9 och 10 §§ steriliseringslagen, även i redaktionellt hänseende.

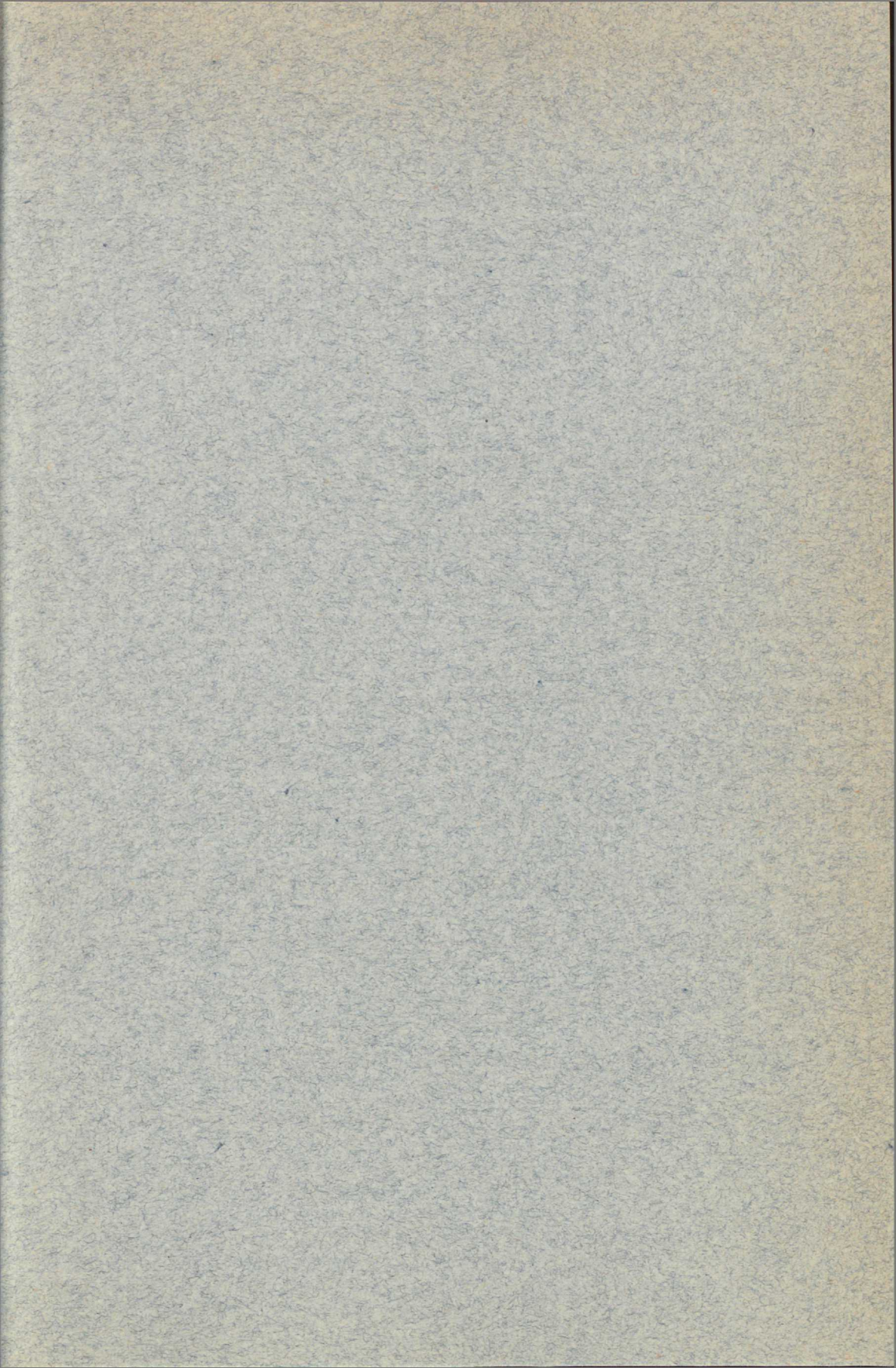
I förslaget ha vidare upptagits bestämmelser om rätt att *fullfölja talan* mot beslut om tillstånd till kastrering. Förslaget avviker från 1941 års lag om sterilisering därutinnan att någon inskränkning i klagorätten icke föreskrivits. Att i sistnämnda lag klagorätten begränsats till sådana fall, då tillstånd till sterilisering vägrats, sammanhänger därmed att sterilisering, särskilt då åtgärden skall företagas i samband med avbrytande av havandeskap, bör kunna ske utan avvaktan på att beslutet om tillstånd till ingreppet skall vinna laga kraft. De skäl, som sålunda föranlett steriliseringslagens lydelse på denna punkt, ha icke giltighet beträffande kastrering. Det synes icke heller tillrådligt att begränsa klagorätten i fråga om kastrering till de fall, då tillstånd vägrats. När tillstånd till kastrering meddelats beträffande någon som ansetts sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, synes det sålunda böra stå denne fritt att draga frågan under prövning av högre myndighet, synnerligast om besvären gå ut på att han i själva verket är av den sinnesbeskaffenhet att kastrering av honom icke må ske utan hans samtycke. I steriliseringslagen har klagotiden inskränkts från den i administrativa ärenden vanliga, 30 dagar från erhållen del av beslutet, till 20 dagar från beslutets meddelande. Av praktiska skäl torde det även för kastreringens vidkommande vara mest ändamålsenligt att räkna klagotiden från beslutets meddelande. Tillräcklig anledning att i fråga om kastreringsbeslut bestämma en kortare klagotid än 30 dagar synes däremot icke föreligga. I förslaget har därför upptagits föreskrift om att besvär må anföras hos Konungen före klockan tolv å trettionde dagen från den då beslutet meddelades. Förutom av den, mot vilken åtgärden påkallas, bör beslut om tillstånd till kastrering kunna överklagas av hans målsman eller make; har tillstånd vägrats, då offentlig myndighet gjort framställning om kastrering av person, som saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, torde även myndigheten få anses berättigad att föra talan mot beslutet.

Mål rörande tillstånd till kastrering torde liksom mål om sterilisering böra upptagas och avgöras av *regeringsrätten*. I lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt erfordras fördenskull ett tillägg härom.

Det torde vara ändamålsenligt att särskilda föreskrifter utfärdas angående skyldighet för den, som efter verkställd kastrering utskrivs från fångvårds- eller annan anstalt, att som ett led i den tillsyn som då i allmänhet läres komma till stånd underkasta sig *efterundersökning* för utrönande av kastreringens verkningar. Angående andra kastrerade torde icke lämpligen böra i lagstiftningsväg införas regler om obligatorisk efterundersökning. Däremot synes det böra i administrativ väg åläggas läkare som verkställer legal kastrering att, såvitt möjligt, utföra efterundersökning enligt meddelade närmare föreskrifter.

Innehåll.

	Sid.
<i>Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet</i>	3
Lagförslag.	
Förslag till lag om kastrering	5
Förslag till lag ang. ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.....	6
Motiv.	
Inledande anmärkningar	7
Kastreringsfrågan i utlandet	9
Kastreringsfrågan i Sverige	13
Kastreringens verkningar.....	17
Kastrerings tillåtlighet enligt gällande rätt.....	22
Indikationer för kastrering	25
Ålder.....	29
Tvångskastrering	30
Kastrering med och utan samtycke	31
Central prövning	32
Initiativ m. m.	34

Statens offentliga utredningar 1941

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. [3]
Förslag till rättegångsbalk. [7]
Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. [8] 2. Motiv. [9]
Statistisk utredning rörande fri rättegång. [21]
Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. [25]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. [10]
Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. [17]
Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. [20]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. [5]
Del 2. [6]
Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. [23]

Politi.

Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. [11]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning ang. byggnadskostnaderna. [4]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. [18]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande rörande bekämpande av vägghyra. [15]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [22]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande ang. fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. [19]
Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. [24]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. vattenförening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. [16]

Industri.

Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. [14]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen

Betänkande med förslag till förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. [12]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. [2]
Förslag till revision av den svenska evangelieboken. [13]

Försvarsväsen.

Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. [1]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.